

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav romanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Významné osobnosti pražské francouzské filologie od počátků do
dneška.

Vedoucí práce: PhDr. Josef Prokop, Ph.D.

Autor práce: Zdeňka Topinková

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník studia: Třetí

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, v červnu 2012

Zdeňka Topinková

Děkuji panu PhDr. J. Prokopovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky v průběhu psaní mé bakalářské práce.

Anotace

Tématem mé bakalářské práce jsou významné osobnosti pražské francouzské filologie. Cílem je vyhledat důležité osobnosti pomocí biografických slovníků, prostudovat jejich život, působení, tvorbu a nakonec vybrat romanistu, který přispěl k rozvoji romanistiky na našem území.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. V první části se zaměřím na život vybraného romanisty a jeho inspiraci. Druhá část je věnovaná autorově dílu.

Annotation

The theme of the Bachelor's thesis is the most important personalities of French philology in Prague. The aim of my thesis is to find the most important personalities by using biographical dictionaries, study their life, influence, work and finally to chose a one of them who contributed to development of Romance studies in our country.

My thesis is divided into two main parts. In the first part I will focus on the life of the Romanist and his inspiration. The second part is dedicated to the author's work.

Obsah

Úvod	8
Metodika	9
1. Život.....	10
1.1. Vzdělání a počátky tvorby	10
1.2. Individualismus	13
1.3. Šaldův zápisník	13
2. Inspirace.....	15
2.1. Émile Hennequin.....	15
2.2. Náboženství.....	16
2.3. Prokletí básníci („les poètes maudits“)	18
3. Francouzská literatura z pohledu Šaldy	18
4. Moderní umění	20
5. Dílo.....	21
5.1. Důležitost let devadesátých.....	22
5.2. Poválečná tvorba	23
5.3. Básnická tvorba.....	24
5.4. Překlady	24
5.5. Počátky kritik	25
5.6. Duše a dílo	28
5.7. Boje o zítřek	30
5.8. Šaldův pohled na prózu.....	32
6. Kolegové o F. X. Šaldovi.....	33

Závěr	36
Résumé	38
Seznam použité literatury	40
Příloha	42
1. Publikované básně.....	42
2. Strom bolesti	52
3. Básně z rukopisů	52
4. Překlady	53
5. Soubor díla	53
6. Předmluvy k cizím knihám	54
7. Obrazová příloha.....	57

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala Významné osobnosti pražské francouzské filologie od počátků do dneška. Toto téma je poměrně rozsáhlé. Během historie a vývoje romanistiky působilo v Praze velké množství osobností, které přispěly k rozvoji již zmiňovaného oboru. Také u zrodu české romanistiky stáli autoři, kteří si jako své působiště zvolili hlavní město Prahu.

Od počátku do dnešní doby bychom našli velké množství jmen, které se nedají opomenout. Většina z osobností je spojena s Univerzitou Karlovou, která je nepochybně pražským centrem vzdělanosti. Mezi zakladatele patří například Jan Urban Jarník. Věnoval se románským studiím, respektive románským jazykům, které se snažil srovnávat a hledat mezi nimi zákonitosti. K lepšímu posouzení absolvoval zahraniční pobyty a poté se stal univerzitním profesorem. Vladimír Buben se zabýval zejména románskou skladbou a lexikografií, které ho zaujali po studiu na Sorbonně v Paříži, podobně jako Maxmiliána Křepinského.

Mezi velmi významné romanisty řadíme také Josefa Kopala. Kopal se, mimo francouzské filologie, věnoval také překladům z francouzštiny. Velmi rychle upustil od překladů z období romantismu, aby se mohl více zaměřit na literární díla z 19. a 20. století. Jeho tvorba je velmi rozsáhlá a obsahuje množství statí, referátů a článků, které byly publikované zejména v Časopise pro moderní filologii, se kterým po dlouhou dobu spolupracoval.

Metodika

Prvotním krokem k vytvoření práce bylo vyhledání konkrétních jmen. K tomu mi posloužily biografické slovníky z pražských knihoven. Po přečtení těchto slovníků jsem se musela rozhodnout, které osobnosti patří k nejvýznamnějším a dále vybrat pouze pár z nich, kterými bych se chtěla zabývat ve své bakalářské práci. Důležitým kritériem pro mě bylo samozřejmě působiště, ale také zaměření jednotlivých filologů, jejich publikace a aktivní práce pro různé filologické časopisy. K výběru mi dopomohli také v knihovně filozofické fakulty na Univerzitě Karlově. Nakonec jsem se rozhodla zaměřit celou práci pouze na jednoho autora.

Romanista, kterému bych se chtěla ve své práci věnovat, se jmenuje František Xaver Šalda. Ráda bych vás tedy seznámila s jeho zajímavým životem a rozsáhlým dílem. Věnoval se nejen své vlastní tvorbě, ale také publikoval množství článků a zabýval se překlady z francouzštiny do češtiny.

Informace o F. X. Šaldovi jsem hledala v publikacích jeho kolegů, kteří o něm samotném psali ve svých knihách. V první části mé práce se můžete seznámit se Šaldovým životopisem a událostmi, které v jeho životě znamenaly důležité mezníky. V druhé části bych se chtěla zaměřit na jeho tvorbu – zejména básnickou tvorbu, kritiky a překlady. Na základě řady polemik o životě Šaldy jsem vybrala osoby a hnutí, které byli součástí jeho života, měli vliv na jeho myšlení a zároveň částečně udávali směr, kterým se odebíral v průběhu svého působení. V závěru jsem přiložila jednu obrazovou přílohu s podobiznou Františka Xavera Šaldy.

1. Život

Jeden z našich předních romanistů, František Xaver Šalda, se narodil 22. prosince 1867 v Liberci. Historie jeho rodiny se ovšem nevztahuje k Liberci, ale je zasazena spíše do Posázaví. V Liberci žila rodina Šaldova pouze dočasně a to z důvodu zaměstnání otce. Otec F. X. Šaldy, František Serafinský Šalda, pocházel z učitelské rodiny a jeho matka, Marie Kleinerová, patřila do rodiny mlynáře. Stejně jako ostatní představitelé doby byl hrdý samotář a individualista.

1.1. Vzdělání a počátky tvorby

Základní školu navštěvoval v Čáslavi, která byla rodným městem jeho matky. Ovšem gymnaziální studia již absolvoval v Praze. V roce 1878 nastoupil na akademické gymnázium v Praze, kde ale nezůstal celé čtyři roky a přestoupil na jiné, na kterém úspěšně složil maturitní zkoušku. Již během studií se v Šaldovi probouzí umělecká duše. Prvotní zájmy se týkají zejména poezie, protože úplně první publikované dílo je právě báseň „Letní noc“. Tato báseň je díky jeho horlivosti publikovaná v roce 1885 v Lumíru¹ a mladému umělci dodává odvalu dále se své zálibě věnovat. Bohužel se otcova přání rozcházela s touhou F. X. Šaldy, a proto mladý spisovatel nastupuje na práva. Právnické vzdělání Šaldu neohromilo a možná právě naopak ho tato škola utvrdila v nadšení pro literaturu. Studia tedy nedokončil a plně se začal věnovat tomu, co tak miloval. Ani na chvíli nezahálí, což se mu vyplácí v roce 1891. V tomto roce se jeho publikace objevila v časopise Vesna². Šalda se tak postupně dostává do podvědomí lidu. I přes svůj nízký věk je poměrně vyspělý a jeho zapálení pro moderní literaturu je více než obdivuhodné. Hned o rok později se dokázal proslavit díky publikaci své vlastní studie „Synthetism v novém umění“ v brněnských Literárních listech. Tato studie se stala jeho vlastním programem a také Literární listy vstoupily v očích veřejnosti na vyšší úroveň díky spolupráci se Šaldou, který se zabýval literárním děním v zahraničí. Zprávy ze zahraničí se prostřednictvím Listů dostaly až k lidem, kteří si pomocí časopisu mohli rozšiřovat své znalosti. Spisovatel se sám považoval spíše za umělce na volné noze, ale od roku 1894 byl zaměstnán v redakci Ottova Slovníku naučného. Kromě vlastních publikací se neustále zabývá i zahraniční

¹ Beletristický týdeník založený v roce 1851. Hlavním účelem Lumíru bylo prosazení české literatury ve světě.

² Zábavně naučný časopis, který byl vydáván v letech 1882 – 1897.

tvorbou, převážně západní literaturou. Tento zájem se orientuje zejména na Francii, ke které od mladého věku tíhnul.

František Xaver Šalda neprožil jednoduchý život. Právě naopak musel bojovat s následky vážné choroby, která mu zásadně a tvrdě zasáhla do života. V roce 1899 se z důvodu tragické události musel smířit s porušením míchy. Bohužel nebylo možné zcela odstranit následky této události. Šalda po zbytek svého života trpěl silnými bolestmi, které musel každý den překonávat. Zároveň poškození míchy způsobilo zhoršenou pohyblivost, která spisovatele velmi omezovala a byla jedním z hlavních důvodů jeho následného odloučení od společnosti.

Tato tragická událost Šaldu sice vyřadila na dlouhou dobu z pracovního tempa, ale nedokázala mu vzít elán do života. Poté, co překonal nejhorší stav své choroby, se po hlavě vrhá do tvorby a hledá nové útočiště z důvodu zániku Listů. Právě zrušení Listů mu paradoxně otevírá nové možnosti, když se začne zabývat výtvarnickými novými směry, do kterých patří také objevy francouzského malířství. Francouzské malířství Šaldu ohromilo natolik, že se o výtvarné umění začal více zajímat a našel si přátele z tohoto okruhu. Příští čtyři roky života věnoval „Novině“. Po zániku se Šalda rozhodl, že spolu se svým přítelem Zdeňkem Nejedlým začnou vydávat časopis s názvem „Česká kultura“. Bohužel časopis měl stejné trvání jako jejich přátelství. Objevily se neshody mezi oběma vydavateli a také následné finanční potíže. Podle slov F. X. Šaldy měl časopis: „*Zrcadlit přeměnu, jež se udává právě nyní ve vědách duchových*“.³ Po neúspěchu se umělec nevzdává a během světové války zakládá „Kmen“, jehož heslem je: „*Méně eklecticismu⁴ ...více tvorby ve všech směrech a víry v tvorbu i nadosobní a národní.*“⁵ Řada lidí považuje Šaldu právě za eklectika, protože neustále se inspiruje literaturou, historií a kulturou z cizích zemí, zvláště z Francie, Anglie, Německa a Itálie. Bohužel po dvou letech Šalda o svůj list přišel. V devadesátých letech se přiklání k francouzské symbolické literatuře, která má značný vliv na budoucí vývoj jeho osobnosti.

³ SVOBODA, Ludvík. *F. X. Šalda*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Svobodné slovo, 1967.

⁴ Způsob tvorby čerpající spíše z cizí tvorby nebo starších děl, které pak spojuje dohromady.

⁵ SVOBODA, Ludvík. *F. X. Šalda*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Svobodné slovo, 1967.

František Xaver Šalda neprožíval pouze samé neúspěchy. Rozhodl se dokončit studia na vysoké škole a v roce 1916 se stal docentem. O tři roky později nastoupil na Karlovu univerzitu jako profesor moderních literatur. Jeho představy o vyučování a schopnostech studentů byly jiné než skutečnost. Prvotní nadšení ustalo a Šalda doufal v brzký konec své profesorské kariéry, která mu nepřinášela takové uspokojení, jaké původně očekával.

„V studentském životě je neustále neplodný kvas, z něhož nic a nic nevychází. Kdy ti lidé studují, nemohu pochopit; však výsledky jsou také podle toho. Nemohu se dočkat již dne, kdy mně vyprší profesorská aktivita. Odstěhuji se do Dobřichovic a přirazím dveře za sebou s třeskem hromovým; a pak petlicí zabedním.“

I přes dřívější neúspěšné pokusy o založení časopisu se nevzdává a zakládá další. Vrcholem jeho pokusů se stává jeho vlastní časopis „Šaldův zápisník“, který vzniká v roce 1928. Veškerá práce leží na jeho bedrech, protože celý Zápisník píše sám. Ale ani obrovské starosti a velká zodpovědnost spisovatele neodradí a na svém vlastním časopise trpělivě pracuje. Řada článků se inspirovala francouzskou literaturou, ať už ohlasy na soudobou tvorbu nebo kritiky. Po vytrvalé práci nakonec nalézá úspěch a Zápisník je vydáván až do jeho smrti. František Xaver Šalda zemřel 4. dubna 1937 a tělo bylo pohřbeno do rodinného hrobu v Praze v Hostivaři.

Z jeho vlastních publikací na čtenáře častokrát dýchá odpor k měšťanství, se kterým spisovatel spojuje marnotratnost a do jisté míry takovým způsobem života opovrhuje. Tímto vybočoval z řady ostatních velkých literátů, kteří se nechali pohodlností zlákat. Sám žil prostě bez jakýchkoli zbytečností. Neuznával život v luxusu, a proto se vyhýbal možných příležitostí zařazení se do buržoazního světa. Pevně se držel svých tradic a zásad, od kterých nikdy nehodlal upustit.

„Odchod F. X. Šaldy vzbudil veliký a široký, stále dále a dále se rozlévající smutek. A jak by také ne? Každý, i Šaldovi ne blízko stojící cítil, že tu skončen veliký život. Veliký svým rozsahem i obsahem. Život skoro 50 let veřejného a usilovného působení.“⁶

⁶ NEJEDLÝ, Zdeněk. F. X. Šalda. Praha: Lidová kultura, 1937.

1.2. Individualismus

Většina publikací o Šaldovi tvrdí, že byl výrazným intelektuálem a individualistou. Jeho individualismus a samotářství se ale odvíjí od neschopnosti splynout s tehdejší společností, která mu nedávala na výběr. Ostatně jeho povaha se odráží i na prvotní tvorbě, kdy vkládal svoje myšlenky do melancholických místy až pesimistických básní, které polemizují nad marností lidského života. Měl zvláštní postavení, které ho odsunovalo trochu na okraj společenského života.

Jeho opovrhování buržoazií a rozpadající se společností jeho individualismus pouze podporovalo. Individualismus bohužel nesouvisí jenom se životním postojem, ale také se způsobem života. Je s ním spojena samota a osamělost duše. Prvním krokem k individualismu byla pravděpodobně, již zmíněná, Šaldova nemoc. Problematika pohybu ho omezovala čím dál více, a proto často zůstával zavřený ve svém skromném příbytku. Po čase stráveném mezi knihami autorovi dochází, že se nemůže celé společnosti stranit. Bohužel jeho možnosti jsou velmi omezené a je takřka nemožné změnit individualistické myšlení, které mu bylo dáno. Tendence izolovanosti měl v krvi a nešlo je popírat. Rozhodně je to jeden ze Šaldových charakteristických znaků, i když ne zcela pozitivní.

Přes veškeré negativní prvky individualismu spisovatel poukazuje i na důležitý význam v poezii. Právě individualita jednotlivých spisovatelů zaujímá důležité místo při tvorbě jejich nejlepších uměleckých děl. Výrazné osobnosti musí být svým způsobem individuality a právě osobnost člověka je to, co Šaldu zajímá a čím se zabývá. Pokud má autor možnost strávit čas o samotě, pouze se svými myšlenkovými pochody, má velkou možnost, že se mu podaří vytvořit významné a nesmrtelné umělecké dílo.

1.3. Šaldův zápisník

Šaldův zápisník byl velice osobním časopisem. Vzhledem k tomu, že jedinou osobností, která na něm pracovala, byl právě Šalda. Vynaložil obrovské úsilí na založení a fungování svého časopisu. Šalda byl velmi úspěšným básníkem a svou tvorbu publikoval právě v tomto zápisníku. Již jsem se zmínila o rozsáhlých zájmech tohoto spisovatele. Proto ani zápisník nepublikoval pouze literární tvorbu Šaldy, ale

také informoval veřejnost o kulturním dění, politické situaci a umění ve světovém rozpětí. Neopomenul jediný aktuální problém. Sám autor se považoval zejména za kritika, proto sleduje rozvoj literární kritiky a kritiky umění. Na každém novém směru hledal klady, ale zároveň popisoval i zápory. Šalda se vždy obracel k historii a dával si za vzor osobnosti, které byly prospěšné ve vývoji a literatuře něco přinesly. Svůj obdiv jim vzdával vzpomínkovými portréty v časopise a zároveň chtěl lidem připomenout velikány z dřívějších dob. Dá se říci, že Zapisník byl jeho dítětem po selhání předchozích časopisů, ve kterých působil a rozhodně byl důležitým mezníkem v jeho životě. Díky samostatnosti v časopise mohl vyjadřovat názory podle své vůle.

Období zápisníku je souběžné s poznávání různých náboženských hnutí. Proto často zmiňuje nové proudy v evropské kultuře. Odkazuje se na francouzského duchovního Henryho Bremonda. Bremond vytvořil teorii o tzv. čisté poezii. Vysvětluje aspekty, které spojují literaturu s náboženstvím. Základem této teorie je tolerance veškerých hnutí bez ohledu na ideologii. Šalda však všeobecně uznává zejména básníky, kteří se zabývají lidskou podstatou a osobností a zkoumá rozporuplnost humánního nitra.

Ani zápisníku se nevyhnuly osobnosti francouzské literatury. Šalda byl ovlivněn generací prokletých básníků. Svého publikovaného portrétu se dočkal například J. A. Rimbaud pod názvem „J. A. Rimbaud, božský rošťák“, F. Rabelais nebo Stendhal.

„Tento zápisník jest určen jen lidem slušným, vzdělaným, chytrým. Z pořekadla: « Chytrému napověz, hloupému dolož » budu se řídit jen první půlkou. Píši a budu psátí víc a více v narážkách a zkratkách: na čtenáři jest, aby domýšlel a rozváděl. Hlupáků a sprostáčků budu si všimati co možná nejméně. Prozatím bude to však někdy ještě nutné, neboť český chlév Augiášův bobtná přímo hnojem a bylo by třeba celého pluku Herakleů, aby byl vyčištěn.“⁷

⁷ ŠALDA, František Xaver. *Šaldův zápisník, svazek I.* Praha: nakladatelství Československý spisovatel, 1990.

2. Inspirace

Šalda je všeobecně považován za idealistu, od čehož se také odvíjí jeho tvorba. Ovšem v souvislosti s literární kritikou nemá zcela vlastní směr, naopak se snaží co nejvíce přiblížit Hippolytovi Tainovi, který je jedním z nejvýznamnějších francouzských kritiků. Tainova kritika byla spíš povrchová, a proto se Šalda rozhodl pro přiblížení metodologie k dalším velmi významným kritikům. Jedním z nich byl Émile Hennequin. Hennequin se proslavil zejména dílem *La Critique*, ale Šaldu oslovil spis *Écrivains français*. Hlavní zájem o dílo vyvolala použitá metoda, a proto se Šalda rozhodl dílo přeložit a přiložil také vlastní studii o původním autorovi. Druhým se stal Jean Marie Guyau⁸. Tito dva filozofové prosazují estopsychologickou teorii. Tím se velmi liší od Taineho, protože základem je hloubková analýza místo povrchové.

Šalda byl velkým individualistou, ale rád a často se nechal inspirovat. Zajímal se o celé soudobé dění a hleděl na něj z pohledu kritika. Velká řada hnutí Šaldu inspirovala, ale z každého si vzal pouze část. Proto se nikdy nestal zastáncem jednoho jediného směru.

Od svého mládí Šalda lpěl na cizí literatuře. Silný vliv na něj měla právě literatura francouzská. Nezajímal se ovšem pouze o literaturu. Jeho zájem se obracel také na historii a kulturu dané země. Díky svému rozsáhlému zájmu je řazen mezi romanisty, kteří přispěli k poznání francouzské literatury a zároveň kultury.

2.1. Émile Hennequin

František Xaver Šalda byl významným spisovatelem, nicméně velkou úlohu v jeho životě sehrála také filozofie. Filozofickou inspirací se mu stal Taine, ale brzy mu nestačily myšlenky tohoto francouzského filozofa, a proto se začal zajímat o estopsychologickou teorii, jejímž autorem byl právě Émile Hennequin. Své myšlenky o této teorii vydal v úvodní studii překladu *Écrivains français*. Hennequin byl Šaldovi blízký nejen filozofickým myšlením, ale také uměleckým a vědeckým duchem. Émile Hennequin definuje estopsychologii jako „*vědu o díle uměleckém jako příznaku. Dílo*

⁸ Jean Marie Guyau byl francouzský filozof, který se zabývá převážně filozofií života. Žil v letech 1854 až 1888. Z důvodu nemoci zemřel velice mladý.

není vyňato z životních souvislostí: je jistými jevy podmíněno a samo zase jisté jevy podmiňuje; je tu vzájemná sepjatost, determinace.“⁹ Samotná estopsychologie má tři základní roviny a to estetickou, sociologickou a psychologickou. Samotná estetika je chápána jako věda a slouží k rozboru emocí. Hlavním úkolem je zjistit, jaké emoce dílo ve čtenáři probouzí a zároveň jakými prostředky. Díky kvalitnímu rozboru se potom můžeme přiblížit až k samotnému autorovi a snažit se pochopit jeho duši a myšlení. Psychologická část rozboru je o něco komplikovanější. V této fázi je nutno odhalit zvláštnosti a výjimečnosti autora. Závěrem je realizovaná sociologická analýza, protože dílo je posunováno směrem ke společnosti.

Mezi spisovatelem a jeho čtenáři existuje určitý vztah. Průzkumem autorova publika se dozvídáme i řadu informací o samotném spisovateli. Jistý obdiv ke knize či uměleckému dílu vyjadřuje podobnost duše a povahy autora s jeho adresáty. František Xaver Šalda se pomocí Hennequinovy teorie snaží pochopit také důvody, které stojí za úspěchem popř. neúspěchem. Hennequin díky své teorii stanovuje hlavní úkoly, které musí kritik zvládat. Podle jeho názoru celá činnost tkví ve výborném ovládnutí vědecké analýzy ve všech třech rovinách a pochopení vztahu estetiky, psychologie a sociologie. Tato myšlenka Šaldu oslovila a Hennequina lze tedy považovat za jeho vzor v roli kritika.

2.2. Náboženství

František Xaver Šalda byl velmi komplikovanou osobností. Často měnil názory, ale díky tomu získával nové informace a rozšiřoval si obzory. Náboženství patřilo také mezi subjekty, které ho ovlivňovaly. Pouze je složité definovat jeho vztah, který se dá považovat spíše za kladný. Šalda chápe náboženství jako důležitý prvek, který sjednocuje společnost. Sám ale není zcela vyhraněný. Z některých myšlenek vyplývá ateistický postoj a v jiných se zase přiklání až ke katolicismu. Myšlenky, které Šaldu uchvátily, byly například Sokratovy, ale nejčastěji Pascalovy¹⁰. Pascalovo dílo, na které se obrací, se nazývá *Lettres provinciales*. Kniha popisuje jistou zkaženost a

⁹ SVOBODA, Ludvík. *F. X. Šalda*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Svobodné slovo, 1967.

¹⁰ Blaise Pascal žil v letech 1623 až 1662. Byl přední francouzský teolog, filozof, matematik, spisovatel a fyzik. Jeho nejdůležitějším teologickým dílem je kniha *Pensées*. Patří mezi tak zvané hledače pravdy. Jeho názory a myšlenky ovlivnily řadu spisovatelů a filozofů. Mezi nejznámější patří například německý filozof Friedrich Nietzsche.

zkorumpovanost morálky, zejména jezuitské. Díky sníženým mravním principům je náboženství tedy viděno spíš jako druh pokrytectví, kdy se členové církve za svou víru schovávají a ospravedlňují své hříchy. Šalda se, s pomocí inspirace u Pascala, rozhodl publikovat *Umění a náboženství*. V tomto díle se zabývá vztahem mezi náboženstvím a vědou či uměním a tuto problematiku se snaží vysvětlit jak z hlediska historického, tak z hlediska soudobého. Z jeho myšlenek vyplývá, že existuje spojitost mezi uměním a náboženstvím, i když se tyto dva směry nedají ztotožňovat. Dá se říci, že se navzájem podporují. Věřící umělci jsou schopni prožívat emoce vášnivěji a bouřlivěji. Tato schopnost se potom projevuje v jejich knihách, které dokážou čtenáře oslovit a vyvolat v nich citový projev. Jestli Šalda patřil ke skupině věřících nebo nevěřících se z jeho myšlenek jen těžce usuzuje. Sám spisovatel ale řekl:

“Já v boha nevěřím, ale jsem rád, že v něj věří můj krejčí, aspoň mě neokrade.”¹¹

František Xaver Šalda je častěji tedy považován za nevěřícího.

Po převratném roce 1918 se ale odvrací od náboženství a zabývá se spíš politickou situací. Zaujalo ho navrácení půdy a tudíž také tehdejší agrární strana. I v úvahách o nové politické situaci se obrací na francouzskou literaturu. Gustav Le Bon v těchto letech vydal knihu s názvem *Enseignements psychologiques de la guerre européenne*, kde se zabývá podobnými úvahami jako Šalda:

„Po válce zaujme v národním hospodářství první místo zemědělství, bude před továrním průmyslem; to je normální poměr; právě porušení této žádoucí harmonie bylo jednou z příčin světové války“¹².

Hlavní touhou, a ne jenom Šaldovou, je vytvořit zcela demokratickou společnost, která spočívá v tvořivosti. Tvořivost bohužel není vlastnost, která se sama od sebe u osob objevuje. Musíme se jí naučit. K výuce nám pomáhají předchozí

¹¹ ŠTOLL, Ladislav. *Občan F. X. Šalda*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1977.

¹² SVOBODA, Ludvík. *F. X. Šalda*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Svobodné slovo, 1967.

myslitelé, básníci, filozofové a umělci. Tímto opět uměleckou činností vyzvedává na vysokou úroveň.

Možná, že náboženstvím se zajímal pouze z důvodu svého rozsáhlého okruhu zájmu. Velmi rád a pozorně se seznamoval se vším novým a postupem času si vytvářel vlastní názor. Zajímal se o všechna nová hnutí, a to ideově protikladná a hleděl na ně právě jako kritik. Žádné hnutí totiž nemůže být ideální a žádné nemůže být ve všech směrech nepoužitelné. Jeho kritické myšlení odhaluje zápory, ale i klady, které mohou být využívány.

2.3. Prokletí básníci („les poètes maudits“)

Prokletými básníky je označeno seskupení básníků, které vzniklo v druhé polovině 19. století ve Francii. Vyznačují se typickým dekadentním způsobem života, jistým odporem vůči průměrnému obyvatelstvu a vírou v umění. Prokletí básníci vybočují ze společenského života a cítí se vyčlenění. To je hlavní důvod, proč se s nimi Šalda ztotožňoval. I on díky své individualitě žil jiným životem a opovrhoval pravidly, které vládly nemorální společnosti. Tento název poprvé použil Paul Verlaine, který byl jedním z Prokletých básníků. Za zakladatele je ale považován Charles Baudelaire. Dalším typickým představitelem je Jean Arthur Rimbaud a částečně také Stéphane Mallarmé. Ve své době nebyli pochopeni, nicméně se stali inspirací nejen pro Šaldu a někteří z nich si vysloužili portrét v Zápísníku.

3. Francouzská literatura z pohledu Šaldy

„Literaturou francouzskou rozumíme slovesné plody jazyka francouzského. Je tedy z literatury francouzské vyňato důsledně písemnictví latinské, třeba ve Francii vytvořené, jakož skutečně nejstarší písemné literární památky Francie jsou latinské.“¹³

Francouzská literatura přesahuje území Francie z důvodu Normanů, kteří byli pofranštění. Řada dřívějších literárních spisů tak vznikla v Anglii, severní Itálii nebo například na Kypru. Francouzština není jediným užívaným jazykem. Díky odštěpení od staré frančtiny vznikly i další jazyky příbuzné. Nejvýznamnějším z nich je

¹³ ŠALDA, František Xaver. *Šaldův Slovník naučný: Z hesel F. X. Šaldy*. Praha: nakladatelství Československý spisovatel, 1986.

provensálština. Frančtina (Langue d'oïl) byla původním jazykem, ale vznikem provensálštiny (Langue d'oc) došlo k obohacení literatury. Nejstarší francouzská literatura je víceméně duchovní popř. hrdinská. Stejně jako u každého jiného národa byli právě kněží nejvzdělanější vrstvou obyvatelstva. Z toho důvodu je prvotní literatura věnovaná zejména svatým. Jedním z nejcennějších spisů a zároveň také jazykově nejvíce francouzské je básnické dílo Vie de saint Alexis.

František Xaver Šalda považoval Francii od počátků za mocný, zabezpečený stát se silnými vůdci v čele. Tyto předpoklady napomohly rozvoji duchovnosti a vzdělanostní politiky. Postupem času upadá literární nadřazenost duchovnosti a píše se i světská literatura a literatura vědecká. Šalda obdivoval vědecké chápání a sám se jím začal zabývat. Myslitelé, kteří mají zásadní místo ve francouzské literatuře, fascinovali Šaldu svými teoriemi. Jsou to zejména R. Descartes a Blaise Pascal. Descartes ohromoval dílem Discours de la Méthode, stejně jako Pascal svými Lettres Provinciales pocházející ze 17. století. Právě 17. století bylo reformní zejména v prosazování objektivnosti. Proti dosavadnímu umění, které bylo víceméně idealistické, se nově vznikající díla vyznačují pravou skutečností.

Přelom 17. a 18. století má jako svou charakteristickou osobnost Voltaira. Šalda o Voltairovi nesmýšlí jako o velkém básníkovi, spisovateli, ale ani jako o velkém filozofovi. Tento dojem způsobila zejména roztržičnost díla a nepůvodnost. Zároveň se ale snažil bojovat proti náboženským fanatikům, merkantilismu a poddanství. Vše o čem píše má svůj význam a cíl nebo poslání, které se snaží předat svým stoupencům a ostatním čtenářům. 18. století je postaveno na pokroku. Netýká se to pouze novot ve vědě, ale také společenských změn. Soudobé tendence prosazovat svobodu jedince zasahují všechny literáty a kritiky. Všichni se zaměřují na sociální rozvoj a místo rozvoje literatury se zastavili na formulování otázek a témat aktuálních pro společnost. Z toho důvodu nemůžeme hovořit o nové poezii. Podle názoru Šaldy se mezi největší osobnosti této doby řadí J. J. Rousseau. Rousseau je tedy jediným revolučním článkem a vnáší do své tvorby lid a jedince. Šalda se s ním lehce ztotožňuje, protože je individualista a rozporuplný génius stejně jako Rousseau. Sociální změny se stávají jednou z nejvíce polemizovaných skutečností. Mezi ně patří i mravní uvolněnost tehdejší aristokratické a měšťanské mládeže, která vede společnost do záhuby. Zároveň

se lépe situované vrstvy zabývají vědeckými studii v rozsáhlých oblastech. Díky tomuto zájmu jsou právě publicisté z Francie známí i za hranicemi státu.

Romantismus zasáhl do francouzské literatury na konci 18. a na počátku 19. století. Nezměnila se ovšem pouze literární tvorba, ale zejména společnost. Nové způsoby smýšlení a hlavně ocenění člověka jako jedince provází společnost již od počátku 19. století. Hlavními tématy jsou pocity lidí, sny a vyjadřování citů. Předchozí umění nebylo bohaté a považujeme ho spíše za chladné, zatímco romantismus je hřejivý a velmi líbivý. Jedinečnost člověka je k nalezení ve většině romantické tvorby. Hlavní hrdina bývá výjimečný a vyloučený z průměrné společnosti. Vytváří se tedy protiklady nepravidelnosti a tuctovosti. Podmínky nové tvorby splňuje například Victor Hugo nebo Chateaubriand. V druhé polovině 19. století je kladen důraz na přírodní vědy, což dává možnost vzniku nových směrů a to realismu a později naturalismu. Šalda považuje za největšího představitele nově vzniklého trendu Emila Zolu, mezi jehož stoupence patří například Guy de Maupassant.

Šalda považuje vývoj za chaotický. Postupně dochází k upouštění od tradičních žánrů. Francouzská literatura je sice rozsáhlá a mocná, nicméně i ona podléhá vlivům z cizích zemí. Mezi nejdůležitější řadí germánský (Goethe), anglický (Shakespeare) vliv a podobně. Paradoxně začínají vznikat románské a francouzské školy také v zahraničí např. románská škola založená Moréasem, který je Řek.

4. Moderní umění

František Xaver Šalda chápal, že kritizovat umění nestačí, ale je potřeba se aktivně podílet na jeho vývoji. Za formování českého moderního umění se považují devadesátá léta, o kterých se ještě zmíním v další kapitole. Tzv. česká moderna nesouvisela pouze s mladou generací spisovatelů, kteří jsou otevření novým směrům. Patří sem také nové a mladé skupiny politiků.

Šalda se od počátku chtěl zapojit. Základními projevy moderní literatury byla povídka *Analýza* z roku 1981 a stať *Syntetism v novém umění*, publikovaná o rok později. Je složité posoudit, co v té době bylo chápáno jako moderní. Existovala řada nových směrů, snažících se prosadit. První z nich byl symbolismus, který dominoval

zejména v poezii. Také dekadence je zcela nový směr. Po vzoru Francie se k nám dostává realismus a později forma naturalismu. Oba směry se zviditelnily zvláště díky G. Flaubertovi a E. Zolovi, přestože Flaubert vykazuje i projevy romantismu. Šaldovi se tady naskýtá nová možnost, aby se projevil jako vynikající kritik a všem tak dokázal jak schopný je.

I když se to na první pohled nemusí zdát, Šalda se projevuje také jako romantik. Prvky romanismu jsou patrné zejména zpočátku tvorby a plynou z jeho osobnosti. Jako příklad může být uvedena kniha *Boje o zítřek*. Shrnuje požadavky pro moderní umělce a zároveň se zabývá láskou jakožto dílem ženy. Šalda sice s typickými romantiky často nesouhlasil, ale na druhou stranu jimi byl fascinován a považoval je za vhodnou inspiraci. Přes různorodá pojetí v celoživotní tvorbě není zcela zřejmé, které umění považoval Šalda za moderní. Nikdy si nepotrpěl na definice a užíval spíše širšího pojetí. Sympatizoval se vším, co bylo nové a mohlo posloužit k progresivitě. Za moderní umělce ze Šaldova pohledu jsou považováni prokletí básníci, Gustave Flaubert a Stendhal.

F. X. Šalda pečlivě sleduje nové směry a moderní tvorbu v zahraničí – zejména na západě. O západních trendech se česká společnost dozvídá díky *Zápisníku* a může tak posuzovat dynamičnost vývoje na našem území a v zahraničí.

„K novému umění musí být však obecnost soustavně vychováváno.“¹⁴

Zamýšlel se také nad přijetím nového umění z pohledu čtenáře. Moderní čtenář musí být nejen vychován, ale musí se neustále vzdělávat, aby byl schopen přijmout veškeré inovace. Zde se také opět projevuje vztah Šaldy k dělnickému obyvatelstvu. Nezáleží totiž na postavení moderního čtenáře – může se jím stát obyčejný rolník stejně tak jako zástupce inteligence. Schopnost chápat umění tedy plyne z lidského nitra.

5. Dílo

Šaldovo dílo je velice rozsáhlé a to právě díky jeho širokému záběru. Celková tvorba čítá řadu publikací v časopisech, množství kritik, poznatků z romanistiky a

¹⁴ ŠALDA, F. X. *1867-1937-1967*. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1968.

v neposlední řadě filozofické úvahy. Kritiky ho oslovily na přelomu 19. a 20. století. Postupem času se rozvíjí a z prvotního kritika umění se stává kritik celonárodní, který rád ukazuje kontrasty, jako například stáří a mládí, minulost, současnost a budoucnost. Nejvíce literárních kritik, kterými se snažil čistit nejen literaturu, ale také celou společnost, se objevilo v Literárních listech. Díky Šaldově bojovnosti a osobní síle prosazuje zapálenost pro ideu a samozřejmě také pro umění. Zasahuje do množství různorodých oborů a oblastí. Články se tedy týkají nejen problémů politických, ale také sociálních a kulturních, a proto jsou často ve formě přednášek, které mohou obsahovat i hovorové obraty pro lepší oslovení publika. Šalda moc dobře věděl, že musí čtenáře zaujmout. Z tohoto důvodu často vynechával odborné výrazy.

Za jedny z nejlepších kritik byly považováni právě ty francouzské. Ne každý by se k nim samozřejmě mohl dostat. F. X. Šalda chápal jejich důležitost a stal se jejich hlavním českým propagátorem a hlasatelem. Přijímal i francouzské publikace a vytvořil si k nim stejný vztah, jakoby se jednalo o jeho vlastní dílo. Jedny z nejznámějších Šaldových děl jsou knihy *Boje o zítřek*, *Duše a dílo* a *Zástupové*.

5.1. Důležitost let devadesátých

Podle F. X. Šaldy léta devadesátá patří k velmi důležitému okamžiku k formování novodobé literatury. Mění se nejen myšlení lidí, ale také struktura společnosti, dochází ke vzniku nových politických programů a stran. Veškeré tyto změny vedou ke vzniku nových debat, kritik, polemik a teorií. V této době se opět odkazuje na Hennequina, protože tento převrat vede ke změnám psychologickým, které ovlivňují samozřejmě také lidské myšlení. Šalda dokázal nejen tuto teorii pochopit, ale také se z ní inspiroval. Patří, spolu s dalšími, do generace velice vyhraněné a bojovné. Pro vývoj literatury je důležitým aspektem pravdivost jejich myšlenek, kterou někteří označují za nesmiřitelnou pravdu.

Šalda reagoval na změny, které se během jeho života udály. Pociťoval ve velkém také formování sociálního klimatu a změnu v lidském chování. Důkazem je dopis Františku Kaláčovi, ve kterém zmiňuje následující:

„Co píšete o svém poměru k lidu, zaujalo mne neobyčejně. I já jsem přesvědčen, že jednotlivec sám o sobě daleko nedojde – v rozhodných chvílích musí opřít se o hodnoty nadosobní, o duši kolektivnou – blah, kdo to dovede. Neznám Slovenska, ale v Čechách jest v tom směru situace asi horší, poněvadž lidu skoro již u nás není: rozuměj lidu tvořícího, pějícího, věřícího.“¹⁵

Dá se říci, že právě do lidu tvořícího a věřícího vkládá naděje na vývoj lidské společnosti, který povede k lepší budoucnosti. V této době se pasuje do role tzv. sociálního myslitele.

Mohlo by se na první pohled zdát, že společnost vede kupředu bohatší vrstva obyvatel, ale Šalda má největší úctu k chudému pracujícímu lidu. Svým obdivem k lidem živícím se manuální prací se nikdy netajil, právě oni jsou těmi, kteří mohou pochopit poezii. Bohatší měšťany tedy označuje za civilizované barbary, protože neznají manuální práci a nejsou schopni odhalit skryté významy poezie. Marnotratnost měšťanů ho rozčilovala celý život a možná to byl jeden z hlavních důvodů jeho skromného života.

5.2. Poválečná tvorba

Poválečná situace vedla k velkým společenským změnám. Docházela k emancipaci člověka jako jedince, s čímž Šalda velmi sympatizoval. Právě tyto sociální změny považoval za novou myšlenku ovlivňující umění. V tomto období svého života se začal věnovat dramatům. Pravděpodobně nejznámější drama je báseň Zástupy, která byla publikována v roce 1921. Zde vyjadřuje naději a víru v jedince – tedy člověka jako individua. Podobné zaměření bychom našli i v díle Dítě, které vzniklo o dva roky později. Ukazuje měšťanskou společnost jako sobeckou a značně pokryteckou a proti ní stojí silný jedinec, kterému se podařilo vymanit z tohoto sociálního prostředí. Opět se setkáváme se Šaldovým negativním postojem k zámožnějším vrstvám obyvatelstva. Začíná být více kritický nejen k celé společnosti, ale zejména k jednotlivci. Vyzdvihuje pouze některé znaky lidské osobnosti a staví je do popředí. Opovrhoval jednostranností většiny lidí a pasivitou. Výjimečný člověk totiž musí být aktivní a všestranný.

¹⁵ ŠTOLL, Ladislav. *Občan F. X. Šalda*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1977, 288 s.

5.3. Básnická tvorba

F. X. Šalda začínal básnickou tvorbou. Právě na ní začal budovat svoji kariéru úspěšného literáta, ale nikdy se od nich zcela neodklonil a provázely ho jeho životem. Neorientuje se na sepsání básnických sbírek, ale spíše na individuální básně, které odráží básníkovo pocity a názory. Básnickou sbírku napsal pouze jednu a vydal ji v roce 1920 pod jménem *Strom bolesti*. Ostatní básně se objevovaly zejména v časopisech. Posmrtně byla Šaldova poezie vydána v knize *Nova et vetera*.

Sbírka básní *Strom bolesti* vznikla na památku blízké přítelkyně Růženy Svobodové, která zemřela 1. 1. 1920. Tři básně byly již staršího data a byly publikovány v časopisech (jejich název naleznete v příloze, stejně jako ostatní Šaldovy básně a překlady). Zbýlých dvanáct skladeb vzniklo nově - speciálně pro sbírku.

5.4. Překlady

František Xaver Šalda byl také velice významným překladatelem. Sám se zajímal o zahraniční literaturu – zejména tedy francouzskou, a proto s ní chtěl seznámit i své čtenáře. André Chénier byl francouzský básník popravený za Velké francouzské revoluce. Už od listopadu 1917 Šalda překládal jeho básně. Nejznámější jsou bezesporu *Versailles* a *Fanny*. K publikaci překladu ale došlo až v roce 1929 v Šaldově zápisníku. Přeložil celkem dvanáct skladeb od Chéniera, bohužel čtyři z nich nestihl Šalda za svého života zveřejnit. Básně pocházely ze sbírky s názvem *Oeuvres complètes*.

Dalším autorem byl Alfred de Musset, od kterého Šalda přeložil dvě skladby a jednu z nich publikoval v Zápisníku s názvem *Duhy a mosty*, ostatně tak jako překlady od Chéniera. Vzhledem k nedostatkům informací není jisté, ze které sbírky překládal, ale s největší pravděpodobností se jednalo o *Oeuvres de Alfred de Musset*.

Paul-Jean Toulet je druhým nejčastěji překládaným francouzským spisovatelem a zároveň nejčastěji publikovaným. Všechny básně pravděpodobně nebyly pouze z jedné knihy a to té nejznámější *Les Contrerimes*.

Šalda nepřekládal pouze z francouzštiny, nicméně právě výše zmínění autoři patří k významným básníkům francouzské literární tvorby a inspirovali české romanisty, Šaldu nevyjímaje.

5.5. Počátky kritik

Již výše bylo zmíněno, že František Xaver Šalda odmítal dogmata a zejména zavedené poměry ve vzniku kritiky. Zasazoval o vznik úplně nové kritiky. Tvrdě vystupoval proti tzv. kritické objektivitě. Kritickou objektivitou se rozumí lhostejnost. Šalda prosazoval vyhraněnost, osobnost a kritiku orientoval zejména na rozvoj společnosti a umění. Počátky Šaldových kritik nejvíce vystihuje pojem Kritika literární. Tento výraz je zakomponován v Ottově Slovníku naučném. Článek na toto téma pojednává o kritice jako takové a zároveň vystihuje postoj Šaldy – vychází ze soudobých věd a snaží se přispívat k jejich rozvoji. Popisuje funkci kritiky a přístupy, ke kterým došel do té doby – tedy do roku 1900. Kritikovým úkolem je tedy vyhledávání vztahů a poměru, které jsou spojené s lidským životem, společností a kulturou. Na základě pojednávání o lidských vztazích je zapojena také psychologie, která pomáhá pochopit lidské chování a vysvětlit řadu vztahů. Psychologii do kritik zapojili filozofové již dříve. Typickým příkladem je Taine a Hennequin, kteří velmi ovlivnili a zároveň inspirovali Františka Xavera Šaldu.

Hennequin je obrovskou inspirací díky své všestrannosti. Dokáže být vědcem a zároveň umělcem. Možnost využít obě své strany zajišťuje, že jeho kritiky budou schopny předat čtenářům zamýšlené poslání a přitom mohou vykazovat umělecké hodnoty. František Xaver Šalda se mu v tomto ohledu snažil přiblížit. Sám ale bral v úvahu dobu, ve které žil. Docházelo k velkým změnám, zejména z důvodu války, proto se snažil psát v duchu lepších zítřků.

F. X. Šalda se sám označoval za kritika. Z toho důvodu cítil zodpovědnost za současnost i za budoucnost. Částečně se také snaží přijít na způsoby, kterými je možné dospět k lepší budoucnosti a přenést se přes přítomnou situaci. Kritiku tedy považuje více za poslání než zaměstnání. Může v ní vyjádřit své názory a nové inspirace, zatímco minulost poslouží jako materiál k tvorbě. Šalda popisuje kritika jako rozporuplnou osobnost. Musí být kladný, ale současně skeptický. Pojednává o

budoucnosti, které se vlastně ani nemusí dožít. Měl by znát veškeré nové směry, postupy, hodnoty a dokázat vybrat pouze ty, které přispějí k vytvoření právě té lepší budoucnosti.

V této době, kdy se František Xaver Šalda začíná ztotožňovat s moderní kritikou, se objevuje jeho izolovanost od okolí. Při tvorbě kritik si uvědomuje, že je osamocen a není schopen přidat se k nějakému společenskému kruhu.

„Je to chvíle, kdy sám sobě musíš být zákonodárcem a soudcem, kdy nemáš vyšší instance mimo sebe, k níž můžeš apelovat, kdy jsi sám, sám jediný i básníkem i hercem, i obecnstvem i kritikem svého dramatu.“¹⁶

Šalda věřil, že každý kritik si musí najít své vlastní hodnoty, nástroje a metodu tvorby. On se toho také držel a neustále vyhledával novou inspiraci a metodiku. V průběhu celé jeho kritické tvorby se sekáváme s jednou metodou, které se držel a neupouštěl od ní. Rozlišuje protiklady – průměrné a obyčejné od uměleckého a básnického, reálné od nereálného, pozitivní od negativního. Individuální metody a nástroje zajišťují jedinečnost každého uměleckého díla. Šalda osobně se opíral o filozofii (např. F. Nietzsche). Moderní pojetí však zapříčinilo, že ve své době nebyl považován za příliš úspěšného a tudíž nebyl pochopen.

Situace se změnila po skončení války. Nastaly velké společenské a politické změny jako například vznik Československa – formování nového státu. Vznikají nová témata pro kritickou tvorbu. Zaměřuje se na otázky národního života a snaží se tím překonat předválečnou tvorbu. Přestože předválečná kritika byla více strukturovaná a osobní, novodobá poválečná je více účinná. Tuto změnu Šalda přisuzuje jeho ochotě a schopnosti učit se novým věcem:

„Jsem hrd na to, že jsem se od tohoto ohromného komplexu osob, věcí, dějin, idejí i věr, nápovědí i očisteb, které přinesla, učil a poučil. Sám znak hlupáka je mně nepoučitelnost; a člověk opravdu tvořivý učí se až do smrti, ano i ze smrti. Ne že bych přestal věřit v ty poslední veliké klady a hodnoty, v které jsem věřil před ní; naopak:

¹⁶ ŠALDA, František Xaver. 1867, 1937, 1967. Praha: nakladatelství Academia, 1968.

ona tu víru jen ještě prohloubila. Ale celá řada otázek klade se nyní jinak než před ní, poněvadž celá řada otázek starých jest jí rozřešena, celá řada starých procesů skoncována. Nejen směšný, nýbrž i škodlivý a zhoubný pro život jed ten, kdo by chtěl soudit dnešní mladé umění formovými sudidly doby předválečné; doba vytváří nadosobním procesem, v němž géniové jsou jen nepřímou zúčastnění, sudidla: na kritikovi jest, aby je v ní rozpoznal, z ní vyčetl a aplikoval.“¹⁷

František Xaver Šalda ovšem nebyl kritik pouze díky užívané metodě. Do této kategorie ho řadí také názory a celkový přístup ke světu a společenskému postavení. Přál si, aby jeho umění nebylo pouze uměním, ale aby mělo přínos pro lidskou společnost. Toužil po spravedlnosti a chtěl ji ukázat i čtenářům, protože bez ní nemůžeme hovořit o celistvosti života a vlastně ani literatury. Šalda se také aktivně zúčastnil politického života. Zajímal se o všechny nové politické koncepce, které se mu stávaly inspirací pro tvorbu kritik. Jediným stálým tématem je pro Šaldu buržoazie. Neustále píše o jejím charakteru a pokrytectví, které brání vývoji pravé demokracie. Vzhledem k častým změnám a novým směrům napsal Šalda studii „Kritika a nekritika“, kde se objevují jeho subjektivní úvahy o tom, kdy je kritik opravdu kritický a kdy naopak se pouze snaží kritice přiblížit:

„Nejprve na nižším stádiu: když je nedůvěřivý; když nevěří tomu, co mu o sobě napovídá autor; když zpřevrací všecko, aby ho usvědčil, aby se ujistil o opaku. A za druhé, na vyšším stádiu: když kriticky tvoří. A kdy to činí? Když vytváří kritéria.“¹⁸

Tato nová kritéria nejsou nová v pravém slova smyslu. Šalda tím nemyslí vymyšlení něčeho, co ještě nebylo poznáno. Jedná se o kritéria, která vychází z lidské osobnosti, pochybností lidských bytostí a nových životních skutečností. Úkolem kritika je tedy zprůhlednit lidské životy a čerpat z nich inspiraci. F. X. Šalda začal u své vlastní osobnosti a prvotní poválečná kritická tvorba je inspirována jeho vnitřním dilematem a osobnostními konflikty. Šalda chápe kritiku částečně jako vědní disciplínu. Má s vědou totiž mnoho společného a je prvním krokem k vědeckému poznání.

¹⁷ ŠALDA, František Xaver. *1867, 1937, 1967*. Praha: nakladatelství Academia, 1968.

¹⁸ ŠALDA, František Xaver. *1867, 1937, 1967*. Praha: nakladatelství Academia, 1968.

Formování do funkce kritika mělo dlouhé trvání, ale je významnou součástí jeho života. Již od mládí si potrpěl na vyhraněný vlastní názor přesahující jeden směr, který se snažil do kritik přenést, aby v závěru byly účinné. Důležitým cílem tedy bylo vyzdvihovat morální hodnoty, které u lidských bytostí postrádal. Sám se může pyšnit velkým osobním pokrokem, z prvních uměleckých kritik se staly politicky a společensky zaměřené.

„Kde se básník vymaňuje z pout společenských, kde necítí klad společenský jako zdroj své tvorby a její síly, tam všude se společnost rozkládá. Kde vzniká touha exotismu, touha žítí někde mimo společenský svět a společenskou závaznost, kde básník chce prchnouti „any where out of the Word“, tak máš co činiti s patologičností.“¹⁹

5.6. Duše a dílo

„Netoužil jsem v životě po ničem více, než seděti u nohou učitele a mistra, hodného toho názvu, a lpěti na jeho rtech, a není mou vinou, že se mně toho nedostalo.“²⁰

Jedno z nejvýznamnějších děl Františka Xavera Šaldy je zaměřeno na problémy, se kterými se autor během života setkává. Zabývá se také svými předchůdci. Na prvním místě zkoumá, jak jejich duše ovlivňuje tvorbu. Až na druhém místě stojí vliv doby, četby a sociálního prostředí. Kniha je zaměřená spíše na období romantismu. Vykresluje zde řadu osobností z české i francouzské literatury, například Jean Jacques Rousseau, Émile Zola, Gustave Flaubert, Karel Hynek Mácha, Božena Němcová, Tereza Nováková apod.

Jean Jacques Rousseau je podle Šaldy nadčasovým spisovatelem. Je stále aktuální stejně tak jako za svého života. Jeho jméno je spojeno s romantismem, realismem a naturalismem. Jeho tvorba obsahuje veškerá témata, která jsou dodnes úskalím společnosti. Síla lidské osobnosti, vztah jednotlivce a společnosti, společenské postavení a moc – to vše charakterizovalo 18. století a popisuje i dobu dnešní. Opomenout se nedá ani spisovatelův boj proti intelektualismu, který byl základem jeho

¹⁹ ŠALDA, František Xaver. *1867, 1937, 1967*. Praha: nakladatelství Academia, 1968.

²⁰ ŠALDA, F. X. *Boje o zítřek, Duše a dílo*. Praha: Melantrich, 1973.

filozofie. Rousseau prosazoval metodu duševního souznění se čtenáři. Přál si, aby se mu podařilo své přívržence dojmout tím, co dojímalo jeho samého. Zároveň stejně jako Šalda trpěl samotou, která mu ale nakonec pomáhala k regeneraci. Právě jeho samota mu často dovoľovala odebírat se do snů. Jeho tvorba je tedy smyšlená a na rozdíl od jeho kolegů Danteho a Molièra, kteří čerpali ze svých bohatých životních zkušeností. J. J. Rousseau strávil život hledání něčeho, co ho naplní a obohatí jeho život.

Émile Zola je známý představitel naturalismu a také nevycházal ze svých životních zkušeností. Vynechání vlastních zkušeností F. X. Šalda trochu kritizuje, protože dílo tak ztrácí osobnostní kouzlo. Pokud bychom srovnali postavy od J. J. Rousseau s postavami od E. Zoly, zjistíme, že Zolovy postavy nevypovídají o svých trápeních a nadějích. Dá se tedy říci, že není známý žádný jejich duševní vývoj. Nerozeznává ani jedinečné osobnosti a pracuje pouze s obecnými bytostmi. Během svého působení také mění své postoje, zpočátku melancholické myšlenky se v pozdější době stávají optimistickými.

Ze Zoly vychází další důsledný naturalista Joris Karl Huysmans. Na základě ucelenosti tvorby Šalda považuje Huysmanse za silnějšího představitele naturalismu, než byl právě Émile Zola. Počáteční tvorba je primitivnější, ale je to z důvodu lepšího pochopení ze strany čtenářů. Postavy v těchto románech nejsou osobité, spíš se stávají loutkami a jejich život je poměrně nicotný, podnícený zvykem. Liší se také v chápání náboženství. Většina jeho kolegů považuje náboženství za neustálý boj mezi životem se smrtí, zatímco Huysmans v něm hledá hlavně klid a porozumění. Šalda na tomto autorovi obdivoval skutečnost, že umění samo mu bylo náboženstvím.

Za největšího básníka Francie Šalda považuje Gustava Flauberta. Již dílo z Flaubertova mládí je hodnotné a jako inspirace velmi cenné. Začíná psát jako velmi mladý a zajímavým aspektem je, že básně v jeho šestnácti letech zní jako od zkušeného muže, který má na lidský život a osud zralý názor. Psal o láskách, jakoby je prožil. Přitom v době vzniku těchto děl o lásce pouze sníval. V tomtéž věku skládá melancholické básně o marnotratnosti lidského života, které Šalda velmi oceňuje díky jejich neobvyklé vyspělosti.

„Není Boha, není Prozřetelnosti, není vesmírné dobroty, není ani jistoty; jest jen temno, propast za mnou, propast přede mnou; podstatou všech činů lidských jest marnivost a marnivost jest i v samém konstatování toho; sláva není než lež; neuplyne ani rok e červi sežerou mrtvolu a pak jest tu jen prach a pak nicota; po nicotě...nicota, toť všecko, co zůstane.“²¹

Flaubert nikdy nechtěl stavět svoji tvorbu na iluzích, právě naopak byl realista a prosazoval pravdu. Díky tomu si udělal vlastní názor na průměrné osoby. Tento pohled se podobal názoru řady jeho kolegů. Opovrhoval průměrným lidstvem, spojoval ho s jistou leností a tupostí. Zaobíral se také svojí osobností. Znal se lépe než kdokoliv jiný a tudíž věděl, jak rozporuplnou osobností je.

5.7. Boje o zítřek

Kniha boje o zítřek jsou souhrnem nejosobnějších Šaldových kritik a esejí. Zabýval se nespočtem různých témat, které považuje za neustále aktuální. S některými z nich bych vás v následujících řádcích ráda seznámila.

Popisuje rozdíl mezi třemi pojmy, které ostatní lidé zaměňují, přestože je mezi nimi podstatný rozdíl. Spisovatel, umělec a básník nemají stejnou definici, právě naopak se úplně liší:

„Spisovatel je zvuk, jméno, titul, stav. Něco, o co se zajímá statistika, policie, noviny, literatura: papír, péro, inkoust, pravidla, chyby, dokonalost, průměr a míra. Spisovatelé píší knihy a píší je hůře nebo lépe, tu dokonaleji a onu méně šťastně, jednou s úspěchem a podruhé s nezdarem – ale všichni píší a to znamená: popisují předměty a děje.“²²

Spisovatelé popisují jevy, které již existují, takže nevytváří nic prvotného. Jejich hlavním úkolem je psát. Psaní se podle Šaldy dá nacvičit, protože spočívá v neustálém opakování a přenášení informací, čímž vlastně slouží lidstvu. Naopak umělec je silná osobnost, ale stejně jako Šalda a mnozí další je velkým individualistou.

²¹ ŠALDA, F. X. *Boje o zítřek, Duše a dílo*. Praha: Melantrich, 1973.

²² ŠALDA, F. X. *Boje o zítřek, Duše a dílo*. Praha: Melantrich, 1973.

Žije často osamocen v ústraní a je sám se svým hlubokým smutkem. Jenže právě zoufalství a smutek člověku dávají to právo být umělcem. Stranou od společnosti vznikají největší umělecká díla, protože autor tráví čas pouze se svými vlastními myšlenkami. Nakonec Šalda jako třetí popisuje básníky, kteří se často vymykají lidskému chápání:

„Píší někdy dosti dlouho snad temně a nejasně, nemívají obyčejně vtipu a naprosto již nebývají tím, čemu se v novinách a salonech říkají duchaplný. V jejich dílech naleznete leccos únavného a monotónního, neznají obratnosti, jak překvapovat s v detailech, zakrývat slabiny, načechrávat chocholy slov, retušovat a efektivně pointovat: moudrost jejich nemá nic společného s běžnou chytrostí.“²³

Básníci žijí pro kouzlo okamžiku a umírají jako mladí lidé. Dalo by se říci, že je to jejich osud, proti kterému se nedá zasahovat.

František Xaver Šalda se stranil společnosti. Jedním z hlavních důvodů byla jeho neschopnost splynout s okolím. Toto téma se objevuje i v jedné z esejí, které jsou součástí knihy. Většina lidí si nechá život proplout mezi prsty, protože nejsou schopni poznání. To způsobuje, že žijí mrzutým a nudným životem. Umělci i básníci mohou vidět obyčejné každodenní věci z jiného úhlu pohledu, tím je pro ně svět zajímavější a bohatší. Obyčejní lidé se tak ochuzují a přichází o pravé životní hodnoty. Lidé nemají takový zrak jako umělci, proto nemají možnost vidět svět každý den jinak.

„Umění lásky je výlučně dilem ženy.“²⁴ Tato věta vypovídá za vše. F. X. Šalda nemohl opomenout ani téma tak obvyklé, jako je role ženského rodu. Věří, že láska vzniká díky ženám, které si mohou muže vždy získat. Vždyť jsou to právě ženy, které jsou schopné nebyvalých činů – a to nejenom v lásce. Poezie je zářným příkladem inspirace ženským pokolením. Básně nejčastěji vypovídají o lásce a žena se tak stává hlavní hrdinkou, vyniká a ostatní hodnoty odsouvá do pozadí. Láska je jednoznačně smyslem lidského života a jako jediná pomáhá také duševnímu rozkvětu, přestože se najdou i tací básníci, kteří si myslí, že žena je spíše nepřitelem intelektuálního růstu.

²³ ŠALDA, F. X. *Boje o zítřek, Duše a dílo*. Praha: Melantrich, 1973.

²⁴ ŠALDA, F. X. *Boje o zítřek, Duše a dílo*. Praha: Melantrich, 1973.

Postupem času, a možná také emancipace, se ze ženy prosté inspirace stává i žena spisovatelka. Šalda vidí tvůrčí básnířky jako kuriozity, přesto ale uznává, že genialita není vázána na pohlaví jedinců. Například George Sandová, George Eliotová, Božena Němcová a Karolína Světlá jsou toho důkazem. Jejich odvaha a inteligence se podobaly té mužské. Naopak tato analogie chování často zabraňovala ženám vkládat do tvorby svou citlivost a kouzlo, které mužům schází.

Jedna z přednášek, která patří do této knihy je věnovaná Augustovi Rodinovi. August Rodin byl významným sochařem 19. století. Je považován za zakladatele moderního sochařství a představitele nového směru, který byl nazván Beaux – arts. Šalda vyzdvihuje význam tohoto velkého sochaře, jehož tvorbu považuje za maximálně uměleckou. Rodin nepochybně patří mezi velké osobnosti, ke kterým Šalda vzhlížel. Nesnažil se totiž prezentovat pouze sebe jako člověka a umělce, ale také celý svůj národ. Svou tvorbou se snaží ukázat veřejnosti svět svými očima. August Rodin byl svým myšlením zařazen mezi naturalisty. Základní inspiraci hledal v přírodě, kde se poté stačí pozorně dívat:

„Člověk, kopíruje – li, neudělá nikdy díla uměleckého, neboť vpravdě patří, aniž vidí a může sebelépe zaznamenati každý detail s přesností a podrobností, výsledek bude plochý a bezvýrazný...umělec naopak vidí, to znamená, že jeho oko naroubované na jeho srdce čte v hrudi Přírody.“²⁵

Šalda poznal, že Rodin měl pravý umělecký cit, což bylo znát také na jeho sochách. Dokázal zachytit vášeň i horlivost a to pokaždé vkusně. Právě vkus totiž považoval za nejvyšší míru umělecké činnosti. František Xaver Šalda si velmi dobře uvědomoval Rodinův význam pro celý jeho národ. Se svým entusiasmem pro práci ho Šalda považuje za pýchu Francie, a proto jedna z přednášek byla věnovaná právě jemu.

5.8. Šaldův pohled na prózu

Pojednání o próze bylo zveřejněno, podobně jako většina tvorby, v Šaldově zápisníku. Navazuje na antické teorie a pouze potvrzuje, že próza se od básnické tvorby

25 ŠALDA, František Xaver. *Boje o zítřek*. Praha: nakladatelství Melantrich, 1973.

liší zejména ve větší volnosti. Nemá totiž pevně stanovená pravidla a rytmus. Šalda opět sleduje mezinárodní úroveň. Ani v tomto směru neopomenul Francii. Za velikány v prozaické tvorbě považuje Chateaubrianda a Rimbauda. Ovšem tito dva představitelé nejsou jediní. Za důležité prozatery označuje také Stendhala, Micheleta nebo Anatola France.

Za prvního českého mistra Šalda považuje Karla Hynka Máchu. Způsob vyjadřování Máchy obdivuje kvůli zvučnosti vět a schopnosti pracovat se slovy. Druhým umělcem je Palacký, který je schopen vložit do svého díla klid a jistou dávku důstojnosti. Oba dva přispěli k modernímu pohledu na prózu a zasadili se o její rozvoj v naší zemi. Dřívější prozaická díla vynikala díky kráse, zatímco novější jsou typická svou dynamičností a energií, které způsobují zvraty – čímž se od té původní podstatně liší.

6. Kolegové o F. X. Šaldovi

František Xaver Šalda sloužil jako inspirace pro kolegy. Neovlivnil pouze své současníky, ale také budoucí spisovatelé. Nejedna osobnost obdivovala jeho sílu a vytrvalost ve svém zaměření. V následujících řádcích bych chtěla uvést pár citátů, kterými chtěli kolegové Šaldu vystihnout:

OTOKAR BŘEZINA: *„Mám rád p. Šaldu. Je to hluboký, silný a tvůrčí talent. Ale i když miluje, i když nenávidí, praští lidem kosti v jeho objetí.“*

ELIŠKA KRÁSNOHORSKÁ: *„Pana Šaldu sleduji od doby dávné, kdy každé dvacáté slovo jeho bylo Taine, i kdy později Švanda dudák (myslím, že ten) parodoval jeho kritiky s refrénem: e-e-e-e Hennequin.“*

JULIUS FUČÍK: *„Neochabující přesnost orientace F. X. Šaldy přesahuje vysoký nános roků mezi námi a lety devadesátými a vtiskuje nám kritickou práci jako něco, co s naším životem má stále ještě mnoho společného.“*

VOSKOVEC A WERICH: *„Uvědomujeme si, že zemřel umělec, který v Čechách poprvé dokázal, že kritika může být poezií a že soudit umění znamená je*

spolutvořit, a nikoliv uštěpačně je glosovat. Vzpomínáme krásných let poválečné avantgardy, kdy Šalda půvabně přeskočil hradby několika generací, aby pod praporem nejmladších za ně vítězně vybojoval souboj s kmety zdaleka ne čtyřicetiletými, a přece již zkosnatělými. A vzpomínáme slov básníkůvých o kráse šedin, když zdobí mladé skráně.

FRANTIŠEK GÖTZ: *„Od kritiky poezie a umění šel Šalda ke kritice doby, národa, světa. Ze svého Zápisniku udělal pozorovatelnou století a soudnou tribunu nad epochou. Bylo to organickým dovršením jeho kritického vývoje. Vzpomínáte na Šaldu a máte náhle pocit závratí. Tak velký to byl zjev, tak závratná osobnost, že i dnes působí otřesným dojmem, chcete – li obsáhnout jedním pohledem jeho velikost.*

VÁCLAV ČERNÝ: *„Šalda při všem svém nesmírném poznání minulosti je duch v podstatě protiminulostní, antihistorický, revoluční: necení lidí, věci, instituce, díla podle aristokratické starožitnosti a historických práv, nýbrž po jejich niterné síle, tvořivosti, pravdě, statečnosti a cti. Ano, to je to ze všeho nejlepší: František Xaver Šalda je stále s námi, a navždy, ve víře v budoucnost. Učí nás, abychom – poučení minulostí – bojovali po samou mez svých sil o přítomnost, ale jestliže zhanobena zbankrotí, abychom statečně a bez lítosti nechali každé své „nyní“ opicím a psům, a zírali jen vpřed. Tváří k budoucnu, vždy jen k budoucnu. Nevstupovat do božské pravdy zítřků s očima omámenýma na minulost nazpět, nevstupovat do dějin zadkem napřed!*

MIROSLAV RUTTE: *„F. X. Šaldovi, jenž vnesl do české kritiky světová měřítká a zapjal naše myšlení do evropských proudů, bývalo vytýkáno, že neměl dosti citu pro národní svébytnost a že kosmopolitismus zastírá u něho často smysl pro organický vývoj z vlastní půdy. Šalda – pravda – byl často bezohledným obrazoborcem a rušitelem míru: ale rušil jej pouze tehdy, cítil – li, že se pod ním ukrývá duševní pohodlnost nebo bezobsažná fráze, že zdravý národní růst je ohrožen hnilobou stojaté zátoky. Byl obrazoborcem, ale pouze tam, kde tušil, že se tradice zneužívá k zastření tvůrčí neschopnosti nebo uměleckého úpadku. Nenáviděl svěceny projevy malosti a slabosti, protože chtěl vidět svůj národ velikým a silným. Bojoval neúnavně proti jakémukoliv zneužívání slova národní, protože „národ je slovo a pojem filozofické naděje, nejblahoslavnější, která kdy byla dána.“*

KAREL TAIGE: „Šaldova úloha a poslání ve vývoji české moderny jest zároveň slavná jako nevděčná, právě tak vznešená jako odpovědná: úloha iniciátora, tvůrce, zakladatele a vůdce.“²⁶

²⁶ **Všechny uvedené citáty o Šaldovi:**
ŠALDA, F.X. 1867-1937-1967. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1968.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vyhledat významné osobnosti pražské francouzské filologie a zaměřit se na jejich život a tvorbu. Po dlouhém hledání jsem získala řadu jmen, kterými bych se mohla zabývat. Nakonec jsem se rozhodla věnovat celou práci pouze jedné osobnosti. Tou vybranou osobností se stal František Xaver Šalda.

Práce je rozdělená na dvě velké části. První část je zaměřená na život spisovatele, který je velmi bohatý. Dozvídáme se, jakým způsobem se z mladého Šaldy stal vynikající autor básní, kritik a esejí. Pozdější studium v Praze vedlo ke krátké profesorské kariéře, kterou se sám rozhodl opustit. Hlavním podnětem pro skončení na univerzitě bylo zejména zklamání ze svých studentů, kteří neodpovídali Šaldově představě. Velmi brzy tedy zjistil, že to není zaměstnání, které by ho někdy mohlo naplňovat. Odchod ze školy spolu s nemocí, která ho v mládí postihla, byl počátkem samoty a individualismu. Dá se tedy říci, že většinu svého života strávil v ústraní – vyčleněný ze společnosti.

Významná část je věnovaná inspiraci, kterou Šalda čerpal z různých zdrojů. Zabýval se myšlenkami filozofů a tvorbou nejenom francouzských autorů. Mezi nejdůležitějšími je třeba zmínit Émila Hennequina, Taineho nebo Prokleté básníky, se kterými sdílel nejen názory na tvorbu, ale také žil podobným osamoceným životem. Nehledal útěchu v náboženství, nicméně popsal řadu směrů a ideologií, kde zdůrazňoval klady a zápory. Na veškerá hnutí hleděl objektivně bez podjatosti.

Třetí kapitola byla sepsaná na základě Šaldových názorů na vývoj francouzské literatury. Právě francouzská literatura mu byla velmi blízká a věnoval se tedy překladům do českého jazyka. Obdivoval nejen historický vývoj Francie, ale také její uměleckou rozmanitost v podobě protikladných autorů. Francie je zemí, která je velmi bohatá na umělce, se kterými se František Xaver Šalda do jisté míry ztotožňoval – ať už životním stylem nebo příbuzností tvorby.

Druhá velká část bakalářské práce se zabývá dílem Františka Xavera Šaldy. Mezi jeho nejznámější knihy patří *Boje o zítřek* a *Duše a dílo*. Obě knihy jsou

souhrnem jeho názoru ve formě esejí, kritik a přednášek. Seznámíme se tak alespoň z části s autorovým pohledem na svět a společnost. Není možné opomenout také bohatou publikační činnost, která byla základem pro Šaldův zápisník a pozvedla úroveň řady dalších filologických časopisů.

Myslím si, že František Xaver Šalda patří k nejvýznamnějším osobnostem pražské francouzské filologie. Jeho život nebyl zrovna jednoduchý. Potýkal se chorobou, která ho omezovala do konce života. I přes veškerá úskalí nikdy neztrácel naději a pracovní elán. Kdyby se nebyl vzepřel vůli svého otce, nikdy by se ze Šaldy nestal spisovatel. Nicméně jeho počáteční básnická tvorba byla vyspělá i přes poměrně nízký věk. Přestože opustil práva na vysoké škole, na univerzitu se ještě vrátil a se stal docentem v oboru moderní literatury. Krátkou chvíli dokonce vyučoval na Univerzitě Karlově v Praze. Bohužel mladá generace Šaldu zklamala natolik, že se rozhodl učitelství opustit a raději se věnoval publikacím v časopisech. Díky časopisům se dostával do podvědomí společnosti a musím uznat, že velice obdivuji, s jakou vytrvalostí publikoval i přes krátkou životnost většiny časopisů. Prošel například Literárními listy, Českou kulturou nebo Kmenem. Následně díky své pracovitosti vybudoval vlastní časopis Šaldův zápisník, který vydával naprosto sám až do své smrti. Jeho inspirace francouzskou literaturou se projevovala právě na článcích v Šaldově zápisníku a samozřejmě také na překladech. Považuji za obdivuhodné, že nikdy nepodlehł všednosti lidského života, přestože se kvůli tomu výrazně lišil. Význam autora se odráží také v příspěvcích a knihách, které mu věnovali kolegové. Jeho tvorba zasahuje do všech literárních druhů. Zabýval se poezií, dramatem, prózou i publicistikou. Myslím si, že František Xaver Šalda se podílel na poznání francouzské literatury a kultury v naší zemi, čímž ovlivnil velké množství svých následovníků.

Résumé

Mon sujet de mémoire s'intitule « Les personnages marquants de la philologie française à Prague depuis de sa création jusqu'à aujourd'hui ». J'avais pour but de trouver les personnages qui ont contribué au développement des études romanes. Il y avait plusieurs personnes très importantes à Prague. Parmi lesquelles, on peut citer quelques exemples : Jan Urban Jarník est considéré comme le fondateur des études romanes en République Tchèque. Il a étudié les langues romanes. Pour mieux comprendre et maîtriser la langue française, il a effectué des stages à l'étranger. Josef Kopal a étudié la philologie française et les traductions. Kopal a publié plusieurs articles dans des revues philologiques. Vladimír Buben a examiné la lexicographie après ses études à la Sorbonne. Finalement, j'ai décidé de consacrer mon mémoire à une seule personne qui s'appelle František Xaver Šalda.

J'ai divisé mon mémoire en deux grandes parties. La première partie traite de la vie de František Xaver Šalda et de son inspiration. La deuxième partie est consacrée au travail de l'auteur.

František Xaver Šalda est né en 1867 à Liberec. Sa famille a vécu à Liberec à cause du travail de son père. Il a fréquenté l'école primaire à Čáslav. Šalda a fait l'école secondaire à Prague. Il a commencé à étudier le droit à la demande de son père. Mais il n'était pas impressionné par le droit c'est pourquoi il a arrêté ses études précocément. La littérature était sa passion depuis sa jeunesse alors il a commencé à poursuivre étudier la littérature – particulièrement la poésie. Ses articles ont été publiés dans des magazines philologiques tels que Vesna, Literární listy, Novina, Česká kultura etc.

Sa vie n'était pas facile. Il a été victime d'une maladie grave qui a limité sa mobilité. Il n'a pas perdu espoir malgré des douleurs fortes. František Xaver Šalda était une personne très individualiste. Il vivait dans un logement modeste et était considéré comme un reclus. L'auteur écrivait sur la société contemporaine. Il avait du mépris pour la bourgeoisie et préférait la société ouvrière.

En 1916 Šalda a fini ses études à l'université et il est devenu le professeur de lettres modernes. Mais les étudiants l'ont déçus et Šalda a donc pris la décision de

quitter l'université. En 1928 Šaldův zápisník a été créée. C'était une revue créée juste par F. X. Šalda. Sa production a été publiée dans une revue avec des portraits de personnages connus comme par exemple J. A. Rimbaud, F. Rabelais ou Stendhal.

Ils s'inspiraient chez les philosophes – Taine et Hennequin et les poètes maudits. Avec les poètes maudits il a partagé le même mode de vie – la solitude, le dédain.

Parmi les livres les plus importants on peut nommer Boje o zítřek et Duše a dílo. Boje o zítřek traite des sujets actuels et c'est un ensemble d'essais. Duše a dílo parle des personnages de la littérature française et tchèque par exemple například Jean Jacques Rousseau, Émile Zola, Gustave Flaubert, Karel Hynek Mácha, Božena Němcová, Tereza Nováková etc. Les écrits de Jean Jacques Rousseau était d'actualité durant son époque et ils le sont encore de nos jours. Il était en harmonie avec ses lecteurs. František Xaver Šalda estime que Gustave Flaubert est le plus grand poète en France. Flaubert était jeune mais sa production est très mature. Il écrivait sur l'amour et la prodigalité de la vie humaine.

František Xaver Šalda est considéré comme un bon traducteur, critique et essayiste. Il a contribué au développement des études romanes en République Tchèque, spécialement à Prague, c'est la raison pour laquelle je l'ai choisi parmi tant d'autres.

Seznam použité literatury

AUGUSTA, Pavel a kol. *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*. Praha: nakladatelství Libri, 1999

GÖTZ, František. *F. X. Šalda*. Praha: nakladatelství Společnost F. X. Šaldy, 1994.

CHURÁŇ, Milan a kol. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. Praha: nakladatelství Libri, 1998.

NEJEDLÝ, Zdeněk. *F. X. Šalda*. Praha: nakladatelství Lidová kultura, 1937.

NOVÁK, Arne. *Zvony domova a Myšlenky a spisovatelé: kapitola F. X. Šalda jako kritik, s. 183-211*. Praha: nakladatelství Novina, 1940.

PISTORIUS, Jiří. *Bibliografie díla F. X. Šaldy*. Praha: nakladatelství Melantrich, 1948.

RUTTE. *Bojovník o zítřek: (F. X. Šalda)*. Praha: nakladatelství Společnost F. X. Šaldy, 1993.

SVOBODA, Ludvík. *F. X. Šalda*. Praha: nakladatelství Svobodné slovo, 1967.

ŠALDA, František Xaver. *Časové i nadčasové*. Praha: nakladatelství Melantrich, 1936.

ŠALDA, František Xaver. *Duše a dílo*. Praha: nakladatelství Melantrich, 1973.

ŠALDA, František Xaver. *Boje o zítřek*. Praha: nakladatelství Melantrich, 1973.

ŠALDA, František Xaver. *1867, 1937, 1967*. Praha: nakladatelství Academia, 1968.

ŠALDA, František Xaver. *Básně*. Praha: nakladatelství TORST, 1997.

ŠALDA, František Xaver. *Šaldův zápisník svazek I*. Praha: nakladatelství Československý spisovatel, 1990.

ŠALDA, František Xaver. *Šaldův Slovník naučný: Z hesel F. X. Šaldy*. Praha: nakladatelství Československý spisovatel, 1986.

ŠTOLL, Ladislav. *Občan F. X. Šalda*. Praha: nakladatelství Československý spisovatel, 1977.

TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník 20. století*. Praha: nakladatelství Paseka, 1999.

TOMEŠ, Josef a kol. *Československý biografický slovník*. Praha: nakladatelství Academia, 1992.

Příloha

1. Publikované básně

1. *Letní noc*. Lumír 13, 1885, č. 16, str. 255, 1/6.
2. *Niké*. Lumír 14, 1886, č. 28, str. 443, 1/10.
3. *Řecké váze*. Lumír 14, 1886, č. 28, str. 443, 1/10.
4. *V cirku*. Lumír 14, 1886, č. 28, str. 444, 1/10.
5. *Sonet*. Lumír 14, 1886, č. 36, str. 565, 20/12.
6. *Dialog*. Česká Thalia 1, 1887, č. 7, str. 117, 1/4.
7. *Akt komedie*. Česká Thalia 1, 1887, č. 11, str. 176, 1/6.
8. *Potlesk*. Česká Thalia 1, 1887, č. 11, str. 176, 1/6.
9. *Fraška*. Česká Thalia 1, 1887, č. 11, str. 176, 1/6.
10. *Píseň svatodušní*. Slavnostní list v upomínku zábavy pořádané na ostrovech Žofinském, Střeleckém a Židovském pražskými odbory matičními, Měšťanskou a Uměleckou besedou /.../ 2. a 3. července 1887, str. 7. Rkp.: a LA PNP²⁷, fond FXŠ²⁸, 11. 11,8 x 21 cm autograf FXŠ (?); b LA PNP, fond A. Klášterského a tit. Dvě písně svatodušní, od Fr. X. Šaldy (původně uvedené autorovo jméno začerněno do nečitelnosti); zdejší báseň označena II, jako I báseň zde s tit. Svatodušní (str. 25).
11. *Sonety z letního splínu (1. Na promenádě – 2. Vzpomínka)*. Paleček 15, 1887, č. 28 (770), str. 231, 8/7.
12. *Antická tragédie (Ilji Georgovu)*. Česká Thalia 1, 1887, č. 19, str. 289, 1/10.
13. *Dvě masky (1. Aias – 2. Hamlet)*. Česká Thalia 1, 1887, č. 19, str. 289, 1/10.
14. *Večerní*. Světozor 21, 1887, č. 52 (1065), str. 826 – 827, 18/11.
15. *Svatodušní*. Světozor 21, 1887, č. 52 (1065), str. 826 – 827, 18/11.
16. *Oblaka ve dne (T... B...)*. Světozor 22, 1888, č. 8 (1073), str. 118, 13/1.
17. *Podstata života (Rondó)*. Světozor 22, 1888, č. 8 (1073), str. 118, 13/1.
18. *Naposled!* Česká Thalia 2, 1888, č. 2, str. 29 /in Fejeton/, 15/1.
19. *Skřeky*. Česká Thalia 2, 1888, č. 7, str. 104 – 105 /in Fejeton/, 1/4.
20. *Emmeleia*. Lumír 16, 1888, č. 14, str. 162, 10/5.
21. *Symfonie*. Světozor 22, 1888 č. 29 (1094), str. 455, 15/6. V

²⁷ Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze.

²⁸ František Xaver Šalda.

22. *Apoteóza*. Světozor 22, 1888 č. 29 (1094), str. 455, 15/6.
23. *Česká píseň*. Literární prémie Umělecké besedy v Praze na rok 1888, ed. J. Holeček, Praha 1888, str. 91; přetištěno: Právo lidu 43, 1934, č. 283, příl. Naším dětem, str. 20, 2/12, s tit. Podzim.
24. *Divadelním žánrům Petra Jasmína*. Lumír 20, 1892, č. 34, str. 408 /in Fejeton/, 1/12. Sonet pocházející asi z 1886 – 1887, je otištěn v anonymní glose, když Lumír 1892 obhajuje poezii A. Klášterského proti kritice FXŠ. Má tu být dokladem toho, že FXŠ „býval někdy také básníkem a osobním přítelem Ant. Klášterského“ (pseud. Petr Jasmín) a takto vyjádřil své uznání pro jeho tvorbu, krajně odlišné od dnešního postoje kritika. V replice zasláno Lumíru a Času (Literární listy 14, 1892/93, č. 2, str. 41 – 43 1/1, 1893) potvrdil FXŠ své autorství: „Sonet p. Klášterskému napsal jsem před šesti lety jako 18 – 19letý člověk. Je to zcela banální a prostřední, nadšením přetékaný poem naivního a nekritického človíčka, jako je snad všeska mládež zmíněného věku.“ (Viz. Též FXŠ: Kritické projevy 1, ed. J. Pistorius a F. Vodička, 1949, str. 105 n., 423 a pozn.)
25. *Láska osudu*. Novina 1, 1908, seš. 2, str. 50 – 51, 24/1.
26. *Píseň ke cti horkého dne*. Novina 1, 1908, seš. 4, str. 101, 28/2 (pod pseud. Jan Braun).
27. *Bez názvu (M. P.)*. Novina 1, 1908, seš. 6, str. 168 – 169, 27/3 (pod pseud. Jan Braun).
28. *Příjezd do Prahy (Paní Růženě Svobodové)*. Novina 1, 1908, seš. 11, str. 329 – 331, 12/6.
29. *Vzpomínka z vašeho rodného kraje (Paní Růženě Svobodové)*. Novina 1, 1908, seš. 13, str. 399 – 400, 10/7.
30. *Za Detlevem von Liliencron*. Novina 2, 1909, seš. 17, str. 523 – 525, 13/8.
31. *Tragédie duše (I-2)*. Památce J. N.). Novina 2, 1909, seš. 21, str. 645 – 646, 8/10.
32. *Píseň předjitří*. Novina 2, 1909, seš. 21, str. 646, 8/10.
33. *Na křižovatce*. Novina 2, 1909, seš. 21, str. 646 – 649, 8/10.
34. *Píseň prosincová*. Novina 2, 1909, seš. 21, str. 647, 8/10.
35. *Apostrofa mého kraje (Myšleno na galerii sv. Barbory na Horách Kutných, I-5)*. Novina 4, 1910/11, seš. 2, str. 33 – 35, 25/11 1910.

36. *Tři mosty*. Novina 5, 1912, seš. 9, str. 257 – 258, 22/3; přetištěno: sb. Lyrický rok 1913, ed. F. S. Procházka, Praha 1913, str. 91 – 93, s jediným rozdílem ve v. 24: bolela (m. čas. bolely).
37. *Píseň trpícího v městě*. Novina 5, 1912, seš. 9, str. 258 – 259, 22/3.
38. *Muka zraku*. 5, 1912, seš. 9, str. 259 - 260, 22/3.
39. *Píseň jitřní*. Květy 36, 1914, č. 5, str. 513 – 514, květen.
40. *Chvála agonu*. Květy 36, 1914, č. 5, str. 514 – 515, květen.
41. *Selský svatý Václav*. Venkov 12, 1917, č. 274, str. 2 /in Fejeton/, 18/11; přetištěno: Národní čítanka, ed. C. Merhout a B. Němec, Praha 1918 – 1919, Umělecké snahy, sv. 131, str. 549 – 551; dále přetištěno bibliofilský tisk B. Lifky v Praze 1929.
42. *Chvála žebráků*. Lípa 1, 1917/1918, č. 8, str. 113 – 114, asi konec listopadu 1917.
43. *Východ i návrat*. Venkov 12, 1917, č. 304, Vánoční příloha, str. 3, 25/12.
44. *Krása člověku*. Lípa 1, 1917/18, č. 21, str. 321 – 322, asi konec února 1918.
45. *Dítěti – dědici*. Lípa 1, 1917/18, č. 39, str. 6609 – 610, 27/6 1918.
46. *Za Milanem Štefánikem*, Lípa 2, 1918/1919, seš. 32, str. 497 – 498, 15/5 1919. M. R. Štefánik zahynul při havárii svého letadla 4/5 1919; prvních 5 strof básně je otištěno v černém rámečku na titulní straně časopisu.
47. *Josefu B. Foerstrovi*. Hudba 1, 1919/20, č. 2 - 4, str. 21, 18/12 1919 (trojčíslí časopisu je jubilejním sborníkem k šedesátinám J. B. F.; nar. 30/12 1859).
48. *Stromu svobody*. Máj československých socialistů, ed. R. I. Malý, Praha 1920, str. 1.
49. *A noc je zde*. Lípa 3, 1920, sv. 9 – 10, str. 2 – 3, listopad.
50. *Vlaky*. Národní kultura 2, 1923, č. 1, str. 1 – 4, asi leden.
51. *Paní smíchu a světla*. Národní kultura 2, 1923, č. 5, str. 137 – 138, asi květen.
52. *Před nocí*. Národní kultura 2, 1923, č. 9 – 10, str. 289, asi prosinec.
53. *Novoluní*. Iskusstvo Slavjan 1, 1923/24, č. 1, str. 59, asi konec 1923; přetištěno: ŠalZáp²⁹ 1, 1928/29, č. 7, str. 212, březen 1929.
54. *Před Svatým duchem*. Kritika 1, 1924, č. 3, str. 97 – 98, 5/4.
55. *Princezně z čtvrti tovární*. Kritika 1, 1924, č. 6 – 7, str. 217 – 218, 10/6.
56. *Mezi tmou a úsvitem*. Kritika 1, 1924, č. 6 – 7, str. 218 – 219, 10/6.

²⁹ Šaldův zápisník.

57. *Jistota*. Tvorba 1, 1925/26, č. 5, str. 89 – 90, 1/1 1926 (pod pseud. A. D. Laš; pod textem datace 1922)
58. *Tichý podzim*. Tvorba 1, 1925/26, č. 6 – 7, str. 104 – 105, 15/1 1926 (pod pseud. A. D. Laš; pod textem datace 1922)
59. *Chvála rodiček*. Rudé právo 8, 1927, č. 43, Literární příloha Dělnická besídka, str. 1, 20/2.
60. *Chvála tanečnice*. Tvorba 2, 1926/27, č. 3, str. 96 – 98, březen 1927.
61. *Jižní motiv*. Rudé právo 8, 1927, č. 55, Literární příloha Dělnická besídka, str. 1, 6/3.
62. *Večerní beseda*. Rudé právo 8, 1927, č. 133, Literární příloha Dělnická besídka, str. 1, 5/6 (pod textem datace 1927)
63. *Naplnění*. Rudé právo 8, 1927, č. 151, Literární příloha Dělnická besídka, str. 1, 26/6 (pod textem datace 1923)
64. *Letní slunovrat*. Rudé právo 8, 1927, č. 163, Literární příloha Dělnická besídka, str. 1, 10/7. NEV³⁰, str. 262, uvádí: opatřeno rukopisnou pozn. 1923.
65. *Zápasiště*. Tvorba 2, 1926/27, č. 7, str. 205, říjen 1927.
66. *Chvála majáku*. Tvorba 2, 1926/27, č. 7, str. 220, říjen 1927, s tit. Na majáku.
67. *Z cyklu: Ted' zraje čas... (1-6)*. 1 a 2: Literární svět 1, 1927/28, č. 4, str. 1, 17/11 1927; 3 a 4: Rozpravy Aventina 3, 1927/28, č. 6-7, str. 65 a 68, prosinec 1927; 5: Kmen 1, 1926/27, č. 12, str. 288, prosinec 1927; 6: Nová scéna 1, 1929/30, č. 4, str. 88, duben 1930.
68. *Přestupná stanice*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 1, str. 9, říjen 1928.
69. *Mořská vlaštovka*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 2, str. 63, listopad 1928.
70. *Dům na stráni. (1-3)*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 3, str. 87 - 89, prosinec 1928.
71. *Bohonosič*. Tvorba 4, 1929, č. 1, str. 3, 12/1; přetištěno: ŠalZáp 2, 1929/30, č. 9, str. 306, květen 1930 (pod textem datace 1925).
72. *Teskná gavota*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 4, str. 122, leden 1929.
73. *Benátky horečné*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 4, str. 123 - 124, leden 1929.
74. *Otázky*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 5 - 6, str. 166, únor 1929.
75. *Krásná rovnováha*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 1, str. 14 - 15, září 1929.
76. *Když jsem snil o Beethovenovi*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 1, str. 16, září 1929.
77. *Nový měsíc*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 2 - 3, str. 59, říjen 1929.

³⁰ F. X. Šalda: Nova et vetera, ed. B. Fučík, Praha 1938.

78. *Den a noc.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 2 - 3, str. 60, říjen 1929.
79. *Pozdní léto.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 2 - 3, str. 61, říjen 1929.
80. *Z ohnivé slunečné růže...* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 2 - 3, str. 62, říjen 1929.
81. *Postůj tak chvíli.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 4, str. 117 - 118, listopad 1929.
82. *Tulák veleměst.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 4, str. 119 - 120, listopad 1929.
83. *Soustolovník.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 5, str. 138 - 140, prosinec 1929.
84. *Kalný den.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 5, str. 141, prosinec 1929.
85. *Hvizd v noci.* Plán 1, 1929/30, č. 9, str. 513, prosinec 1929.
86. *Jdou, jdou utopenky...* Plán 1, 1929/30, č. 9, str. 514, prosinec 1929.
87. *Pramen.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 6, str. 186, leden 1930.
88. *Výstraha.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 6, str. 187, leden 1930.
89. *Plamen.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 6, str. 187, leden 1930.
90. *A přece.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 6, str. 189, leden 1930.
91. *Mimózy květe sírný...* Nová scéna 1, 1930, č. 3, str. 55, únor 1930.
92. *Za matkou.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 7, str. 208, únor 1930.
93. *A mne nezná.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 7, str. 209, únor 1930.
94. *Ted' měsíc studený.* Vest pocket revue 1, 1929/30, č. 4, str. 4, 1/2, 1930; přetištěno: ŠalZáp 2, 1929/30, č. 7, str. 210, únor 1930.
95. *Poslední plavba.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 8, str. 268, březen 1930; přetištěno: FXŠ: Verše, 1935, v textově shodném znění.
96. *Noc na periferii.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 8, str. 269, březen 1930; přetištěno: FXŠ: Verše, 1935, a Ranní noviny 3, 1935, č. 265, str. 4, 16/11, obojí v textově shodném znění.
97. *Jitro se budí.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 8, str. 270, březen 1930 přetištěno: FXŠ: Verše, 1935, a Ranní noviny 3, 1935, č. 268, str. 4, 20/11, obojí v textově shodném znění.
98. *Je prosinec...* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 8, str. 271, březen 1930.
99. *Hudba za řekou.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 9, str. 305, květen 1930.
100. *Předjaří.* ŠalZáp 2, 1929/30, č. 10, str. 344, červen 1930.
101. *Mně stesklo se...* Literární rozhledy 14, 1929/30, č. 4, str. 149, leden 1930; přetištěno: ŠalZáp 2, 1929/30, č. 10, str. 345, červen 1930.
102. *Zápas s andělem.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 1, str. 9 - 10, září 1930.
103. *Ženská podobizna.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 1, str. 11, září 1930.

104. *Krajina ve vysokých polohách duše.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 4, str. 139, listopad 1930.
105. *Teď čas se v toku obrací...* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 5 - 6, str. 185, prosinec 1930.
106. *Teď léto odchází...* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 5 - 6, str. 186, prosinec 1930.
107. *Již den se chýlí k večeru...* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 7, str. 223, leden 1931.
108. *Jsou modré dálky dnes...* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 7, str. 224, leden 1931.
109. *Věžněná.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 8 - 9, str. 263, únor 1931.
110. *In memoriam Jeny Němečkové.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 10, str. 317, březen 1931.
111. *A jseš jako člověk zmámený...* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 10, str. 318, březen 1931.
112. *Dojem z ticha.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 10, str. 319, březen 1931.
113. *Leč nejvíc mučí křídel pahýly...* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 13 - 14, str. 432, červen 1931 (pod textem datace 1926).
114. *Přípitek poslední.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 13 - 14, str. 433, červen 1931 (pod textem datace 1929).
115. *Milosrdenství.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 13 - 14, str. 434, červen 1931.
116. *Milostí tknutý.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 13 - 14, str. 435, červen 1931.
117. *Hovoří anděl.* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 13 - 14, str. 436, červen 1931.
118. *Laskavý podzim.* Blok 1, 1931, č. 2, str. 33, červen 1931; přetištěno: Blok 1936, ed. J. Janoucha a J. Heyduk, Praha 1936, str. 33.
119. *De profundis clamavi...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 1, str. 36 - 37, září 1931.
120. *A slunce studené úkosem hledí...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 1, str. 38 - 39, září 1931.
121. *Prorok zpronevěřilý.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 8 - 9, str. 268 - 269, únor 1932.
122. *Vstaň, Samsoně...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 8 - 9, str. 270, únor 1932.
123. *My proti sobě stáli...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 8 - 9, str. 271, únor 1932; přetištěno: FXŠ: Verše, 1935, v textově shodném znění.
124. *Mladá žena zpívá.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 8 - 9, str. 272, únor 1932; přetištěno: FXŠ: Verše, 1935, s tit. Mladá žena, jinak v textově shodném znění.
125. *Starý muž zpívá.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 8 - 9, str. 273, únor 1932 (pod textem datace 1923).

126. *Předsvit.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 10 - 11, str. 294, červen 1932 (pod textem datace 1926).
127. *Ruce.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 10 - 11, str. 295, červen 1932.
128. *Až bude zorána půda...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 10 - 11, str. 296, červen 1932.
129. *Jak zářivý...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 10 - 11, str. 297, červen 1932.
130. *Soud nad tebou i nade mnou.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 12 - 13, str. 353 - 354, září 1932.
131. *Dnes a tehdy.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 12 - 13, str. 355 - 357, září 1932.
132. *Básniřka záhuby.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 12 - 13, str. 358, září 1932.
133. *A přec zrá dítě...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 12 - 13, str. 359, září 1932.
134. *V horečce.* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 12 - 13, str. 360 - 361, září 1932; přetištěno ve shodném znění: Lidová kultura 1, 1936/37, č. 7, str. 1, duben 1937.
135. *Za třemi mrtvými (1-3).* ŠalZáp 5, 1932/33, č. 1 - 2, str. 7 - 8, říjen 1932.
136. *Hodiny stoupají.* ŠalZáp 5, 1932/33, č. 1 - 2, str. 9, říjen 1932.
137. *Otázka.* ŠalZáp 5, 1932/33, č. 3, str. 67, prosinec 1932.
138. *Balada ze starého dramatu.* ŠalZáp 5, 1932/33, č. 3, str. 104 - 105, prosinec 1932 (pod textem datace: v únoru 1908).
139. *Niké bezkřídla (1-9).* 1, 2: ŠalZáp 5, 1932/33, č. 6 - 7, str. 184 - 186, březen 1933; 3,4: ŠalZáp 5, 1932/33, č. 8, str. 229 - 231, duben 1933; 5, 6, 7: ŠalZáp 5, 1932/33, č. 11 - 12, str. 339 - 343, červenec 1933; 8: ŠalZáp 6, 1933/34, č. 3 - 4, str. 69 - 71, prosinec 1933; 9: ŠalZáp 6, 1933/34, č. 6 - 7, str. 176, březen 1934; 9: přetištěno ve shodném znění s tit. In memoriam Arnošta Dvořáka): Ranní noviny 2, 1934, č. 77, str. 4, 31/3.
140. *Záchvěv hrůzy.* ŠalZáp 5, 1932/33, č. 6 - 7, str. 220, březen 1933.
141. *Improvizace.* ŠalZáp 5, 1932/33, č. 9 - 10, str. 268 - 269, květen 1933 (pod textem datace 1933)
142. *Návrat.* ŠalZáp 5, 1932/33, č. 13 - 14, str. 390, září 1933.
143. *Chvála lékaře.* ŠalZáp 6, 1933/34, č. 1 - 2, str. 55 - 56, říjen 1933.
144. *Chvála umírajícího.* ŠalZáp 6, 1933/34, č. 1 - 2, str. 57 - 59, říjen 1933.
145. *Zaklínač.* ŠalZáp 6, 1933/34, č. 5, str. 141, leden 1934.
146. *Chvála mnicha.* Listy pro umění a kritiku 2, 1934, č. 3, str. 49 - 50, 14/3.
147. *Saturnálie.* Listy pro umění a kritiku 2, 1934, č. 3, str. 50, 14/3.
148. *Za jednou mrtvou.* ŠalZáp 6, 1933/34, č. 8 - 9, str. 250, květen 1934.

149. *V posledních letních dnech (1-2)*. ŠalZáp 6, 1933/34, č. 8 - 9, str. 251 - 252, květen 1934; přetištěno v textově shodném znění: Ranní noviny 2, 1934, č. 148, str. 4, 27/6.
150. *Větévka střemchy*. ŠalZáp 6, 1933/34, č. 10 - 11, str. 318 - 319, červenec 1934 (pod textem datace 1930).
151. *Věštkyňe*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 1, str. 42 - 43, říjen 1934.
152. *A proto zrak tvůj temně žhne...* Život 13, 1934/35, č. 1, str. 3, říjen 1934; přetištěno ve shodném znění: ŠalZáp 7, 1934/35, č. 5 - 6, str. 186, leden 1935.
153. *Večerní*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 2 - 3, str. 93, listopad 1934.
154. *Chvála stolu*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 4, str. 131 - 132, prosinec 1934.
155. *Pramen žaluje*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 4, str. 133 - 134, prosinec 1934.
156. *Chvála starého pastýře*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 5 - 6, str. 184 - 185, leden 1935.
157. *Chvála vojáka*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 7 - 8, str. 248, březen 1935; přetištěno s 2 drobnými diferencemi: Ranní noviny 3, 1935, č. 66, str. 4, 20/3.
158. *Hedvábný šáteček*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 9 - 10, str. 311, květen 1935.
159. *Stezka žalu*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 9 - 10, str. 312, květen 1935.
160. *Ocůny*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 11 - 12, str. 363, září 1935.
161. *Chvála hrobky*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 11 - 12, str. 364 - 366, září 1935.
162. *Prstýnek*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 11 - 12, str. 367, září 1935.
163. *Taneční*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 11 - 12, str. 368 - 369, září 1935.
164. *Studna*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 11 - 12, str. 370, září 1935; přetištěno s jedním rozdílem v hláskové délce: Ranní noviny 3, 1935, č. 210, str. 4, 11/9.
165. *Zimní*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 11 - 12, str. 371, září 1935.
166. *Již není léta...* ŠalZáp 7, 1934/35, č. 11 - 12, str. 372, září 1935.
167. *Krajina před Léthé*. Rozhledy 4, 1935, č. 22 - 23, str. 177, 12/9.
168. *Hodina po půlnoci*. Volné směry 32, 1935/36, č. 1, str. 1, 1/10 1935; přetištěno ve shodném znění: České slovo 27, 1935, č. 235, str. 3, 10/10.
169. *Vinobraní*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 1 - 2, str. 42, říjen 1935.
170. *Chvála mlatu*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 1 - 2, str. 43, říjen 1935; přetištěno ve shodném znění: FXŠ: Verše, 1935.
171. *Z úzkosti*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 1 - 2, str. 44, říjen 1935; přetištěno ve shodném znění: Ranní noviny 3, 1935, č. 246, str. 4, 24/10.

172. *Z bezčasí*. Život 14, 1935/36, č. 1, str. 1, říjen 1935; přetištěno ve shodném znění: FXŠ: Verše, 1935.
173. *Válečná*. FXŠ: Verše, Praha, soukromý tisk Kmene 1935 (pro účastníky přednášky FXŠ O českém baroku, pořádané 14/11 1935), 7. Báseň v pořadí.
174. *Chvála země*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 3, str. 87, prosinec 1935.
175. *Starému městu z mého mládí*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 4 - 5, str. 144 - 145, leden 1936.
176. *Svědék*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 4 - 5, str. 146, leden 1936.
177. *Věrný sloup chrámový*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 4 - 5, str. 147, leden 1936.
178. *Prosba*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 4 - 5, str. 148, leden 1936.
179. *Mladý poutník*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 6, str. 192, únor 1936.
180. *Pohled vzhůru*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 6, str. 193, únor 1936 (od textem datace 1924).
181. *Zraněný pramen*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 6, str. 194, únor 1936.
182. *Jak za tebou?* ŠalZáp 8, 1935/36, č. 6, str. 195, únor 1936.
183. *S novým jarem*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 7 - 8, str. 257 - 258, duben 1936.
184. *Přístav trosečný*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 7 - 8, str. 259 - 260, duben 1936.
185. *Mrtvý básník*. ŠalZáp 8, 1935/36, č. 9 - 10, str. 327, červen 1936.
186. *Staré věže a brány*. ŠalZáp 9, 1936/37, č. 1, str. 30 - 31, říjen 1936.
187. *V kryptě*. ŠalZáp 9, 1936/37, č. 1, str. 32, říjen 1936.
188. *V vteřinu poslední*. ŠalZáp 9, 1936/37, č. 3, str. 100, prosinec 1936; přetištěno s 1 tiskovou chybou: Ranní noviny 4, 1936, č. 294, str. 4, 22/12.
189. *Pastýrko mrtvých let...* ŠalZáp 9, 1936/37, č. 3, str. 101, prosinec 1936; přetištěno ve shodném znění: Ranní noviny 5, 1937, č. 6, str. 4, 8/1.
190. *In memoriam*. ŠalZáp 9, 1936/37, č. 3, str. 102, prosinec 1936.
191. *Pobídka*. ŠalZáp 9, 1936/37, č. 4 - 5, str. 158, únor 1937.
192. *Nejčestější talent*. Novina 1, 1908, seš. 7, str. 224, 10/4.
193. *Znají se (Zvonařským mediokritám)*. Novina 1, 1908, seš. 9, str. 288, 8/5.
194. *Potíže s hodnotami*. Novina 3, 1909/10, seš. 5, str. 160, 14/1 1910.
195. *Karlu Elgartu Sokolovi, autorovi „duchového“ fejetonu*. Novina 3, 1909/10, seš. 6, str. 192, 28/1 1910.
196. *Nápis na národ*. Kmen 1, 1917/18, č. 20, str. 12, 28/6 1917.
197. *Karikaturistovi A. Hoffmeisterovi čili Chvála neroztrhaných literárních koženek à la Lumír a Osvěta*. Tvorba 1, 1925/26, č. 9, str. 175, 15/2 1926.

198. „*Hold Světla Praze*“. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 3, str. 111, prosinec 1928.
199. *Má poslední zkušenost*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 3, str. 112, prosinec 1928.
200. *Jeremiáda dr. Kramáře nad moderním uměním českým*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 4, str. 151 – 152, leden 1929. V bilancujícím úvodníku Jubilejní Vánoce (Národní listy 68, 1928, č. 355, str. 1, 25/12).
201. „*Karel Čapek mezi detektivy*“. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 5 – 6, str. 200, únor 1929.
202. *Dialog dvou podilníků, autora a čtenáře, v Příběhu na pokračování v Národním osvobození*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 5 – 6, str. 200, únor 1929.
203. *Žlutý tisk*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 1, str. 48, září 1929.
204. *V národě filologů*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 2 - 3, str. 96, říjen 1929.
205. „*Při sklence vína*“. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 2 - 3, str. 96, říjen 1929.
206. „*Čin*“ a *čin*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 4, str. 128, listopad 1929.
207. *Nebezpečné sousedství*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 4, str. 128, listopad 1929.
208. *Česká literární (ale mohla by to být také: česká politická, vědecká, společensko-kubistická atd.)*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 10, str. 351 - 352, červen 1930.
209. *Podle toho*. ŠalZáp 2, 1929/30, č. 10, str. 352, červen 1930.
210. *Racionální chov běsů*. ŠalZáp 3, 1930/31, č. 7, str. 232, leden 1931.
211. *Košůty*. ŠalZáp 3, 1930/31, č. 13 - 14, str. 444, červen 1931; přetištěno: *Tvorba* 6, 1931, č. 24, str. 370, 18/6, ve shodném znění, jen poslední verš sázen prostrkaně.
212. *Několik epigramů (1. Dal vdovin groš – 2. Psi a psi – 3. Nepromokavý – 4. Epištola bratřím)*. ŠalZáp 6, 1933/34, č. 6 - 7, str. 228 - 229, březen 1934.
213. *Literární jaro 1934*. ŠalZáp 6, 1933/34, č. 8 - 9, str. 292 - 293, květen 1934 (pod textem datace 1934); přetištěno: *Almanach Kmene, Jaro 1934*, ed. L. Vokrová-Ambrosová, Praha 1934, str. 7 – 9, v textově shodném znění.
214. *Soukromé neštěstí se zapovídá*. ŠalZáp 6, 1933/34, č. 8 - 9, str. 294, květen 1934.
215. *Ochrana tvorů na vymření*. ŠalZáp 6, 1933/34, č. 10 - 11, str. 363 - 364, červenec 1934.
216. *Dva epigramy (Úspěchy v chovu dobytkařském – Riziko kritikovo)*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 2 - 3, str. 100, listopad 1934.
217. *Dva epigramy (1-2)*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 4, str. 140, prosinec 1934.

218. *Dva epigramy (Pozornost za pozornost, Ad. Hoffmeisterovi – Bronz sv. václavský, Josefu Machovi)*. ŠalZáp 7, 1934/35, č. 5 - 6, str. 192, leden 1935.
219. *Dva epigramy (Invalidní - Česká sláva)*. ŠalZáp 9, 1936/37, č. 3, str. 108, prosinec 1936; první epigram přetištěn: Rudé právo 17, 1936, č. 299, str. 4, 24/12.

2. Strom bolesti

220. *Slzy*. Lípa 3, 1920, sv. 9 – 10, str. 1 – 2, listopad
221. *Z plamenů zdvižený (1-2)*. Lípa 3, 1920, sv. 4, str. 1 – 5, květen.
222. *Strom bolesti*. Lípa 3, 1920, sv. 2, str. 1 – 2.

3. Básně z rukopisů

223. *Šibenice*. Rkp.: LA PNP, fond V. a A. Mrštíkové.
224. *Kantika*. Rkp.: LA PNP, fond FXŠ.
225. *„V mém horizontu nudy šarlatu“*. Titul editorův. Rkp.: LA PNP, fond E. Kvapil, památník B. Kvapilové.
226. *Černé vůně (1-3)*. Rkp.: LA PNP, Karáskova galerie, karton F. X. Šalda, č. 1.
227. *Oblaka v noci*. Rkp.: LA PNP, fond FXŠ.
228. *Horské pěšinky*. Rkp. dnes nezvěstný, fotografie a přepis v novoročence dr. B. Lifky.
229. *Den hasne*. Rkp. Dnes nezvěstný, otištěno v NEV str. 19 – 20.
230. *Fr. S. Procházka, přijímím Statečný (Skoro balada)*. Rkp.: LA PNP, fond FXŠ.
231. *Chytrost žádné čáry (Pozorovatel mluví)*. Rkp.: LA PNP, fond FXŠ.
232. *Josef Kodíček*. Rkp.: LA PNP, fond FXŠ.
233. *„Je společnost tvá hodna tebe“*. Titul editorův. Rkp.: LA PNP, fond FXŠ, zápisník z roku 1928.
234. *„Ne, v tomhle cirku nejsi august hloupej“*. Titul editorův. Rkp.: LA PNP, fond FXŠ, zápisník z roku 1928.
235. *Meteor*. Rkp.: dnes nezvěstný, otištěno pod souhrnným titulem „Verše z pozůstalosti“ v ŠalZáp 9, 1936/37, č. 6 - 7, str. 166, červen 1937.
236. *Exoriare aliquis...* Rkp. dnes nezvěstný, otištěno pod souhrnným titulem „Verše z pozůstalosti“ v ŠalZáp 9, 1936/37, č. 6 - 7, str. 167, červen 1937.

4. Překlady

André Chénier

237. *Versailles*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 8, str. 246 - 248, duben 1929.
238. *Fanny*. ŠalZáp 1, 1928/29, č. 9, str. 282, květen 1929.
239. *Sám, bez rodičů...* ŠalZáp 3, 1930/31, č. 4, str. 140, listopad 1930.
240. *Z „Jambů“ – 10*. ŠalZáp 3, 1930/31, č. 7, str. 225, leden 1931.
241. *Z „Jambů“ – 11*. ŠalZáp 3, 1930/31, č. 10, str. 320 - 322, březen 1931.
242. *Je šťasten ten...* ŠalZáp 4, 1931/32, č. 10 - 11, str. 330, červen 1932.
243. *Pátá z „Les Amours“*. ŠalZáp 4, 1931/32, č. 10 - 11, str. 331 - 332, červen 1932.
244. *Z „Cesty italské“*. ŠalZáp 4, 1931/32, č. 14, str. 418, říjen 1932.
245. *„Ó tvrdá nutnosti, otroctví žalná tíha“*. Za života Šaldy netištěno.
246. *Mladá Tarent'anka*. Za života Šaldy netištěno.
247. *„Tak, příteli, je ke mně Phoebus milostivý“*. Za života Šaldy netištěno.
248. *„Chce často nešťastník své opustiti žití“*. Za života Šaldy netištěno.

Alfred de Musset

249. *Píseň*. ŠalZáp 4, 1931/32, č. 2 - 3, str. 91, říjen 1931.
250. *Nad mrtvou*. Za života Šaldy netištěno.

Georges Duhamel

251. *Balada o člověku se zraněným krkem*. ŠalZáp 5, 1932/33, č. 4 - 5, str. 167 - 168, leden 1933.

Neznámý básník

252. *„Ó dámy, které tvrdě oplácíte přísností“*. Za života Šaldy netištěno.

Heinrich Heine

253. *Childe Harold*. Za života Šaldy netištěno.

Gottfried Keller

254. *„Kročeje moje“*. Za života Šaldy netištěno.

Walt Whitman

255. *Žena čeká na mne*. Za života Šaldy netištěno.

5. Soubor díla

1. Boje o zítřek
2. Duše a dílo

3. Život ironický a jiné povídky
4. Loutky i dělníci boží (DOSUD NEREALIZOVÁNO)
5. Dramata
6. Dřevoryty staré i nové
7. Básně
8. Studie z české literatury
9. Studie o umění a básnících
10. Kritické projevy - 1 (1892-1893)
11. Kritické projevy - 2 (1894-1895)
12. Kritické projevy - 3 (1896-1897)
13. Kritické projevy - 4 (1898-1900)
14. Kritické projevy - 5 (1901-1904)
15. Kritické projevy - 6 (1905-1907)
16. Kritické projevy - 7 (1908-1909)
17. Kritické projevy - 8 (1910-1911)
18. Kritické projevy - 9 (1912-1915)
19. Kritické projevy - 10 (1917-1918)
20. Kritické projevy - 11 (1919-1921)
21. Kritické projevy - 12 (1922-1924)
22. Kritické projevy - 13 (1925-1928)

6. Předmluvy k cizím knihám

1. ÉMILE HENNEQUIN: STUDIE VĚDECKÉ KRITIKY. SPISOVATELÉ VE FRANCII ZDOMÁCNĚLÍ. Přeložil a úvodní studii napsal F. X. Šalda. V Praze 1896, Rozhledy. Kritická knihovna, sv. I. (EMIL HENNEQUIN. F. X. Šalda. Praha, v únoru 1896. Str. VII – XVI.)
2. JOHN RUSKIN: SÉZAM A LILIE. Přel. a úvodní slovo napsal F. X. Šalda. V Praze 1901, Otto. Světová knihovna, č. 228 – 230. (JOHN RUSKIN. F. X. Šalda. Str. 3 – 19.)
3. KATALOG VÝSTAVY DĚL SOCHAŘE AUG. RODINA V PRAZE. (IV. výst. sp. výt. um. Manes.) Zahrada Kinského od 10. V. do 15. VII. 1902. [Praha 1902],

- Spolek výt. umělců Manes. (GENIOVA MATERŠTINA. Prolog k výstavě Rodinově.) F. X. Šalda. V Praze, v dubnu 1902. [Otištěno později ve Volných směrech VI, 185 – 188, odtud v Bojích o zítřek, 5. vydání, str. 89 – 96.]
4. KATALOG V. VÝSTAVY SPOLKU VÝTV. UMĚLCŮ „MANES“ V PRAZE. MODERNÍ FRANCOUZ. UMĚNÍ. Kinského zahrada od 30. srpna do 2. listopadu 1902. [Praha 1902], Spolek výt. umělců Manes.
(ÚVODNÍ SLOVO. F. X. Šalda.)
 5. KATALOG TŘIADVACÁTÉ VÝSTAVY SPOLKU VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ MANES V PRAZE 1907. FRANCOUZŠTÍ IMPRESIONISTÉ. Říjen – listopad 1907.
(INFORMAČNÍ ÚVODNÍ SLOVO. F. X. Šalda. str. 5 – 31.)
 6. ÉMILE VERHAEREN: MNOHONÁSOBNÝ LESK. Přeložil František Tichý. S úvodem F. X. Šaldy. V Praze 1917, Kočí. Umělecký snah sv. LVII.
(ÉMILE VERHAEREN. Odpověď na otázku po smyslu jeho díla. F. X. Šalda. str. 5 – 7. [Otištěno v Medailonech, str. 183 – 203.]
 7. DOPISY JAROSLAVA VRCHLICKÉHO SE SOFÍÍ PODLIPSKOU Z LET 1875 – 1876. S úvodní studií F. X. Šaldy a s literárně historickými poznámkami V. Brtníka. V Praze 1917, Borový.
(DVĚ ROZHODNÁ LÉTA V ŽIVOTĚ JAROSLAVA VRCHLICKÉHO 1875 – 1876. Paní Marii Hennerové uctivě připsáno. F. X. Šala. str. VII – LXXIX.)
 8. GUSTAVE FLAUBERT: SALAMBO. Překl. Jaroslava Votrubová – Veselá. Praha 1921, Hynek. Spisy G. Flauberta, sv. I.
(BÁSNICKÝ TYP GUSTAVA FLAUBERTA F. X. Šalda. Str. I – XIV. [Otištěno předtím v České kultuře II, 5 – 8, 32 – 34.]
 9. RŮŽENA SVOBODOVÁ: RŮZNÉ PRÓSY A TORSA. Spisy Růženy Svobodové. Svazek dvacátý. V Praze 1924, Čes. grafická Unie.
(POZNÁMKA VYDAVATELOVA. [Doslov.] F. X. Š. Na Vinohradech, v lednu 1924. Str. 197 – 198.)

10. DÍLO JIŘÍHO WOLKERA I. Básně. Uspořádal a poznámkami opatřil A. M. Píša. Praha 1924, Petr. 2. vydání 1926.
(JIŘÍ WOLKER. F. X. Šalda. str. 7 – 11. [Původně článek v kritice I, 50 – 54.]
11. JINDŘICH SOUMAGNE: PŘÍŠTÍ MESIÁŠ. Dramatický pamflet o pěti obrazech. Přel. V. Říha. V Pardubicích 1925, Radoměřský. Světová edice, sv. I.
(PŘEDMLUVA. F. X. Šalda. Str. I – IV.)
12. OTAKAR LEVÝ: ALFRED DE VIGNY. Literární studie. Praha 1928, Srdce.
(PŘEDMLUVA. F. X. Šalda. Str. I – V.)
13. BINDO CHIURLO: NAHÁ ZEMĚ. Přel. Nina Tučková. Udine – Itálie 1929, „Aquileja“.
(PŘEDMLUVA. F. X. Šalda. V Praze, v červnu 1928 str. 5 - 8.)
14. JAN NERUDA: ŽERTY HRAVÉ I DRAVÉ. Praha 1929, Melantrich. Melantrichova knihovna, sv. VI.
(JAN NERUDA. F. X. Šalda. Str. 7 – 19.)
15. ARNOŠT RÁŽ: BÁSNĚ. (Vydal Konstantin Biebl.) V Praze 1930, Spolek českých bibliofilů.
ARNOŠT RÁŽ. F. X. Šalda. Str. VII – XI.)
16. ÓNDRA LYSOHORSKY: SPIWAJUCO PIAŠČ. V Praze 1934, Družstevní práce. Slunovrat, sv. IX.
(ÚVODNÍ SLOVO. F. X. Šalda. 3. září 1933. Str. 5 – 7.)
17. HENRI BREMMOND: ČISTÁ POESIE. Přel. Ladislav Kratochvíl. Praha 1935, Orbis. „Ars“, sv. 16.
(HENRI BREMMOND. F. X. Šalda. Str. 9 – 19.)

18. DR EDVARD BENEŠ VE FOTOGRAFII. Historie velkého života. Slovem uvádí F. X. Šalda. Obrazovou část sestavil a knihu upravil E. Purghart. V Praze 1936, Orbis a Čin.
2. – 4. vydání 1936, 5. vydání 1938, 6. vydání 1946. [Předmluva bez titulu; nestránkováno] F. X. Šalda.
19. WHITMAN: VYHLÍDKY DEMOKRACIE. Předmluvu napsal F. X. Šalda. Přeložila E. K. Škrachová. (Druhé, nově přeložené vydání.) V Praze 1936, Laichter. Otázky a názory, sv. VII.
(WALT WHITMAN. F. X. Šalda. Str. V – XVIII.)
20. ANATOLE FRANCE: POTULKY KNIHAMÍ A MINULOSTÍ. Úvod napsal F. X. Šalda. Přeložil Vladimír Sypták. V Praze 1939, Máj. Světová knihovna II. řada, sv. 21. Laureáti Nobelovy ceny XXI.
(ANATOLE FRANCE. F. X. Šalda. Str 5 – 22 [Překlad nekrologu uveřejněného po prvé v Prager Presse 15. října 1924.]

7. Obrazová příloha

Zdroj: <http://www.spisovatele.cz/frantisek-xaver-salda>